

Szczegółowe kryteria ocen z historii dla klasy I gimnazjum do programu nauczania „Śladami przeszłości”

rok szkolny 2011/2012

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Co to jest historia?	<ul style="list-style-type: none"> - historia jako nauka - definicja źródeł historycznych - podział źródeł historycznych - archeologia jako nauka pomocnicza historii - epoki historyczne - dawne sposoby mierzenia czasu 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: historia, źródło historyczne, nasza era, przed naszą erą, wiek - dokonuje prostej klasyfikacji źródeł historycznych - podaje przykłady źródeł pisanych i niepisanych - określa wiek danego wydarzenia 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: archeologia, epoki historyczne, chronologia, prahistoria - wymienia nazwy epok historycznych w kolejności chronologicznej: starożytność, średniowiecze, nowożytność, współczesność - umiejscawia wydarzenia w odpowiedniej epoce hist. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega praca historyka i archeologa - wymienia stosowane w przeszłości sposoby mierzenia czasu - określa ramy chronologiczne epok historycznych 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia rolę źródeł historycznych w procesie poznawania dziejów - rozumie potrzebę tworzenia systemu datacji i posługiwania się nim 	
ROZDZIAŁ I: POCZĄTKI CYWILIZACJI						
1. Prahistoria człowieka	<ul style="list-style-type: none"> - pochodzenie człowieka - ewolucja człowieka i jej etapy - cechy charakterystyczne poszczególnych gatunków człowiekowatych - osiągnięcia człowieka pierwotnego 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: australopitek, <i>homo sapiens</i>, koczowniczy tryb życia - wskazuje na mapie kolebkę ludzkości 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: <i>homo habilis</i>, <i>homo erectus</i>, <i>homo neandertalensis</i>, <i>homo sapiens</i>, ewolucja, paleolit - wymienia w kolejności etapy ewolucji człowieka - opisuje warunki życia ludzi w czasach prahistorycznych - podaje nazwy najważniejszych wynalazków człowieka z czasów prahistorycznych 	<ul style="list-style-type: none"> - określa ramy chronologiczne kolejnych etapów ewolucji człowieka - podaje najistotniejsze cechy wyglądu różnych gatunków człowiekowatych i ich umiejętności - wskazuje na mapie kierunki i trasy ekspansji gatunku ludzkiego 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia znaczenie tworzenia i praktycznego zastosowania narzędzi oraz opanowania umiejętności krzesania ognia dla rozwoju człowieka - wyjaśnia, na czym polegała zależność człowieka od przyrody - wymienia przyczyny powstania pierwszych dzieł sztuki praludzi 	<ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć

<p>2. Czas wielkich przemian</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wpływ zmian klimatu na życie człowieka - rewolucja neolityczna - początki rolnictwa i hodowli - pierwsze osady - budowle megalityczne - początek metalurgii 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: rewolucja neolityczna, osiadły tryb życia, osada, epoka brązu, epoka żelaza - przedstawia zmiany, które zaszły w życiu człowieka w okresie neolitu - podaje nazwy metali wykorzystywanych przez praludzi do wytopu broni, narzędzi, ozdób 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: neolit, megalit - określa ramy chronologiczne rewolucji neolitycznej - opisuje życie codzienne ludzi przed rewolucją neolityczną - omawia sposób wytopu brązu i żelaza 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia wpływ zmian klimatycznych na tryb życia człowieka pierwotnego - omawia tryb życia i zajęcia ludzi epoki neolitu - nazywa i lokalizuje na mapie pozostałości najstarszej znanej osady ludzkiej - wskazuje na mapie miejsce położenia najbardziej znanej budowli megalitycznej - wyjaśnia, jakie zmiany nastąpiły w życiu człowieka dzięki opanowaniu umiejętności wytopu metali 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia tryb życia i zajęcia ludzi epoki neolitu - charakteryzuje wygląd osad neolitycznych - opisuje wygląd i funkcje budowli megalitycznych 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia słusność określenia <i>rewolucja</i> dla zmian, które zaszły w życiu człowieka w okresie neolitu - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
<p>3. W kraju Sumerów</p>	<ul style="list-style-type: none"> - położenie geograficzne i warunki naturalne Mezopotamii - powstanie pierwszych państw - organizacja państwa Sumerów - osiągnięcia cywilizacji sumeryjskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: cywilizacja, Mezopotamia, system irygacyjny, Sumerowie, miasto-państwo - lokalizuje na mapie Mezopotamię - omawia położenie geograficzne i warunki naturalne panujące w Mezopotamii - wymienia osiągnięcia Sumerów 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje ramy chronologiczne istnienia cywilizacji sumeryjskiej - poprawnie posługuje się terminami: Żyzny Półksiężyc, król-kapłan, zikkurat - określa rolę rzek w starożytnej Mezopotamii - opisuje wygląd miast sumeryjskich 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje oddziaływanie warunków naturalnych na życie mieszkańców Mezopotamii 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia organizację państwa Sumerów - przedstawia związek między budową i utrzymaniem sieci irygacyjnej a powstaniem pierwszych państw 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, jaki wpływ na organizację pierwszych państw miało ich położenie geograficzne oraz warunki naturalne - samodzielnie formułuje opinie ,wnioski - rozwiązuje problemy w

						twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
4. Babilonia i Asyria	<ul style="list-style-type: none"> - państwo babilońskie - Hammurabi i jego kodeks prawny - Babilon - państwo asyryjskie - organizacja armii asyryjskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: Babilon, Kodeks Hammurabiego, politeizm - określa, kim był i czym zasłynął Hammurabi - lokalizuje na mapie państwo babilońskie i asyryjskie - omawia najważniejsze zasady prawne zapisane w Kodeksie Hammurabiego 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: ok. 2 tys. lat p.n.e., XVIII w. p.n.e., VII w. p.n.e., 612 r. p.n.e., VI w. p.n.e. - poprawnie posługuje się terminami: Aszur, Niniwa, wiszące ogrody, rydwan - określa, kim byli czym zasłynęli: Nabuchodonozor II, Sargon II Wielki, Asurbanipal 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia organizację państwa babilońskiego - prezentuje najważniejsze fakty z historii Asyrii i Babilonii - interpretuje zasadę „oko za oko, ząb za ząb” - omawia system religijny starożytnej Babilonii - przedstawia osiągnięcia cywilizacji asyryjskiej - wymienia rodzaje wojsk wchodzących w skład armii asyryjskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia starożytny system prawny - omawia system religijny starożytnej Babilonii - wymienia czynniki, które umożliwiły Asyryjczykom prowadzenie skutecznej polityki podbojów 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa dla sprawnego funkcjonowania państwa - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
5. W Egipcie faraonów	<ul style="list-style-type: none"> - położenie geograficzne i warunki naturalne Egiptu - Nil i jego rola - organizacja państwa egipskiego - społeczeństwo starożytnego Egiptu 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: Egipt Górny, Egipt Dolny, faraon - lokalizuje na mapie Egipt - omawia położenie geograficzne i warunki naturalne panujące w Egipcie 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: ok. 3 tys. lat p.n.e., XIII w. p.n.e., 31 r. p.n.e. - podaje ramy chronologiczne istnienia cywilizacji egipskiej - przedstawia najważniejsze dokonania Ramzesa II - charakteryzuje strukturę społeczeństwa egipskiego - określa zakres władzy faraona 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia rolę Nilu w rozwoju cywilizacji egipskiej - omawia organizację państwa egipskiego - opisuje państwo egipskie za panowania Ramzesa II 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia słuszność określenia „Egipt – darem Nilu” - tłumaczy, jaką rolę odgrywały poszczególne warstwy społeczeństwa egipskiego - prezentuje dzieje Egiptu w I tysiącleciu p.n.e. 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje i ocenia źródła potęgi starożytnego Eg - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje

						dużą aktywność w czasie zajęć
6. Piramidy, mumie i hieroglify	<ul style="list-style-type: none"> - religia Egipcjan - wiara w życie pozagrobowe - osiągnięcia cywilizacji egipskiej - pochówek zmarłych – mumifikacja, grobowce, piramidy 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: politeizm, mumia, mumifikacja, sarkofag, piramida, hieroglify - wymienia imiona najważniejszych bogów egipskich - przedstawia największe osiągnięcia cywilizacji egipskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: ok. 2500 r. p.n.e., 1313 r. p.n.e. - poprawnie posługuje się terminami: sfinks, Dolina Królów - podaje nazwy najslynniejszych piramid egipskich 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia cechy charakterystyczne wyglądu wybranych bogów egipskich - omawia rolę religii w życiu starożytnych Egipcjan - podaje przyczyny mumifikacji zwłok - tłumaczy, czym były i jak budowano egipskie piramidy 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia przeznaczenie Doliny Królów - opisuje etapy procesu mumifikacji - określa cechy religii starożytnego Egiptu 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia wkład mieszkańców Egiptu w rozwój cywilizacji - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
7. Starożytny Izrael	<ul style="list-style-type: none"> - powstanie państwa Izrael - położenie geograficzne i warunki naturalne Palestyny - panowanie Dawida i Salomona - niewola babilońska - judaizm - Biblia 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: Hebrajczycy, Palestyna, Jahwe, Juda, Izrael, niewola babilońska, prorok, Mesjasz, monoteizm, judaizm, dekalog - określa, kim byli i czym zasłynęli: Abraham, Mojżesz, Dawid, Salomon - lokalizuje na mapie Izrael - omawia położenie geograficzne i warunki naturalne Palestyny 	<ul style="list-style-type: none"> - określa ramy chronologiczne istnienia państwa żydowskiego - poprawnie posługuje się terminami: Kanaan, menora, Biblia, Tora, Arka Przymierza - przedstawia dokonania Cyrusa II Wielkiego - opisuje wygląd świątyni jerozolimskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie szlak wędrówki Izraelitów z Egiptu do Kanaan i omawia jej przebieg - omawia sytuację narodu żydowskiego po śmierci Salomona - przedstawia okoliczności upadku państwa żydowskiego - charakteryzuje system wierzeń Izraelitów 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje okoliczności powstania państwa Izrael - określa rolę proroków i Mesjasza w życiu Hebrajczyków - omawia różnice między religią Żydów a wierzeniami pozostałych cywilizacji starożytnych 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia rolę Biblii jako źródła hist. - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć

8. Indie i Chiny	<ul style="list-style-type: none"> - położenie geograficzne i warunki naturalne Indii i Chin - powstanie państw na Półwyspie Indyjskim oraz w dorzeczu Huang-ho i Jangcy - buddyzm - hinduizm - organizacja państwa chińskiego - konfucjanizm - osiągnięcia cywilizacji Indii i Chin 	<ul style="list-style-type: none"> - określa czas powstania cywilizacji Indii i Chin - poprawnie posługuje się terminami: Ariowie, kasta, system kastowy, buddyzm, hinduizm, nirwana, Wielki Mur Chiński - lokalizuje na mapie Indie i Chiny - omawia położenie geograficzne oraz warunki naturalne cywilizacji indyjskiej i chińskiej - wymienia osiągnięcia cywilizacji indyjskiej i chińskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: Harappa, Mohendzo Daro, cytadela, terakotowa armia, humanitaryzm - zna i krótko charakteryzuje postaci Buddy i Konfucjusza 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia zasady funkcjonowania społeczeństwa indyjskiego za rządów Ariów - opisuje organizację państwa chińskiego - wyjaśnia przyczyny budowy Wielkiego Muru Chińskiego - charakteryzuje system filozoficzny stworzony przez Konfucjusza 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje założenia buddyzmu i hinduizmu - prezentuje zasięg terytorialny buddyzmu w przeszłości i współcześnie 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia wpływ konfucjanizmu na budowę Cesarstwa Chińskiego - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
9. Od rysunków naskalnych do alfabetu	<ul style="list-style-type: none"> - ewolucja pisma - rodzaje pisma - materiały piśmiennicze - alfabet - osiągnięcia Fenicjan 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: piktogram, pismo klinowe, hieroglif, papirus, alfabet, Fenicjanie - wymienia rodzaje pisma, którymi posługiwały się ludy starożytne - podaje nazwy materiałów piśmienniczych stosowanych w starożytności 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje daty powstania poszczególnych rodzajów pisma - określa rolę pisma w starożytności - opisuje znaczenie alfabetu stworzonego przez Fenicjan 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia przyczyny powstania pisma - przedstawia historię pisma - opisuje sposób produkcji papirusu 	<ul style="list-style-type: none"> - tłumaczy, na czym polega wyższość pisma alfabetycznego nad pismem obrazkowym 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia znaczenie powstania pisma dla rozwoju cywilizacji ludzkiej - samodzielnie formułuje opinie ,wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób
ROZDZIAŁ II: ANTYCZNA GRECJA						

1. Świat Hellenów	<ul style="list-style-type: none"> - położenie geograficzne i warunki naturalne Grecji - zajęcia Hellenów - organizacja miast-państw - kultura minojska i mykeńska - czynniki jednoczące Greków - kolonizacja grecka 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia położenie geograficzne i warunki naturalne Grecji - poprawnie posługuje się terminami: Hellada, Hellenowie, polis, agora, kolonizacja, kolonia, metropolia - lokalizuje na mapie Grecję - opisuje życie i zajęcia mieszkańców Grecji 	<ul style="list-style-type: none"> - określa ramy chronologiczne istnienia kultury minojskiej i mykeńskiej - poprawnie posługuje się terminami: kultura minojska, kultura mykeńska - wskazuje na mapie zasięg kolonizacji greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia wpływ warunków naturalnych na życie i zajęcia Greków, a także na organizację państwowości greckiej - opisuje wygląd greckiej polis - wymienia przyczyny kolonizacji greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje kulturę minojską i mykeńską - tłumaczy, jaką funkcję pełniła agora - przedstawia przebieg kolonizacji greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> - określa czynniki jednoczące Greków - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób
2. Demokratyczne Ateny	<ul style="list-style-type: none"> - zasady funkcjonowania demokracji ateńskiej - społeczeństwo Aten - instytucje władzy w Atenach - ostracyzm - wygląd starożytnych Aten 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: Ateny, Attyka, demokracja, zgromadzenie ludowe (eklezja), Akropol - lokalizuje na mapie Ateny - wymienia nazwy organów władzy ateńskiej polis - określa, które warstwy społeczne posiadały prawa polityczne, a które były ich pozbawione 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą 508 r. p.n.e. - przedstawia dokonania Peryklesa - poprawnie posługuje się terminami: demagog, strateg, ostracyzm, agora - charakteryzuje społeczeństwo Aten - opisuje życie codzienne i zajęcia Ateńczyków - omawia cechy charakterystyczne demokracji 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje podobieństwa i różnice między demokracją ateńską a współczesną - wyjaśnia, jaką rolę w demokracji ateńskiej odgrywał ostracyzm - opisuje wygląd starożytnych Aten 	<ul style="list-style-type: none"> - prezentuje proces kształtowania się demokracji ateńskiej - ocenia dokonania Peryklesa i jego zasługi w rozwoju demokracji ateńskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - formułuje wnioski dotyczące wpływu demokracji ateńskiej na rozwój państw demokracji w przyszłości - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób
3. W starożytnej Sparcie	<ul style="list-style-type: none"> - Sparta - mieszkańcy Sparty - ustrój Sparty - wychowanie spartańskie - obyczaje Spartan 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: Sparta, Lakonia, heloci, periojkwowie - lokalizuje na mapie Spartę - opisuje życie i zajęcia Spartan - omawia charakterystyczne cechy ustroju Sparty 	<ul style="list-style-type: none"> - określa, kim był i czym zasłynął Likurg - poprawnie posługuje się terminami: geruzja (rada starszych), eforzy, zgromadzenie ludowe - omawia zadania organów 	<ul style="list-style-type: none"> - określa rolę i zadania królów spartańskich - tłumaczy, jaką pozycję w społeczeństwie spartańskim zajmowały kobiety 	<ul style="list-style-type: none"> - dokonuje oceny ustroju Sparty - przedstawia związek między małą liczbą Spartan a ich sposobem wychowania i życia 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje genezę różnic ustrojowych starożytnej Grecji - samodzielnie formułuje

		<ul style="list-style-type: none"> - tłumaczy, na czym polegało wychowanie spartańskie 	<ul style="list-style-type: none"> władzy w polis - charakteryzuje społeczeństwo spartańskie - wyjaśnia znaczenie powiedzeń: „z tarczą lub na tarczy”, „mówić lakonicznie” 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia okoliczności upadku państwa spartańskiego - wskazuje różnice między ustrojem Sparty i Aten 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia reguły, którym podlegało życie Spartan 	<ul style="list-style-type: none"> opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób
4. Wojny perskie	<ul style="list-style-type: none"> - armia grecka - skutki wojen grecko-perskich - organizacja armii greckiej - przyczyny konfliktów grecko-perskich - przebieg wojen Greków z Persami - najstynniejsi dowódcy greccy 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą VI w. p.n.e. - poprawnie posługuje się terminami: hoplita, falanga, Persja, Maraton, Termopile, Salamina, Plateje - lokalizuje na mapie Persję i Grecję - wymienia główne przyczyny wojen grecko-perskich - wskazuje na mapie trasy wypraw Persów przeciwko Grekom oraz miejsca najważniejszych bitew 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 490 r. p.n.e., 480 r. p.n.e., 479 r. p.n.e. - wymienia dokonania i wyjaśnia znaczenie postaci: Dariusza, Kserksesa, Miltiadesa, Leonidasa i Temistoklesa - analizuje przyczyny wojen grecko-perskich - poprawnie posługuje się terminami: hoplon, Nieśmiertelni, triera - opisuje taktykę walki stosowaną przez Greków 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia wygląd i uzbrojenie greckiego hoplity - opisuje wygląd triery - przedstawia przebieg konfliktu grecko-perskiego - wyjaśnia symboliczne znaczenie słów: „Termopile”, „Przechodniu, powiedz Sparcie, że tu leżymy, wierni jej prawom” - podaje podstawowe informacje dotyczące państwa perskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia dokonania greckich dowódców - wyjaśnia pochodzenie tradycji biegu maratońskiego - ocenia postawę wojowników spartańskich walczących pod Termopilami - tłumaczy, jakie czynniki zadecydowały o ostatecznym sukcesie Greków 	<ul style="list-style-type: none"> - określa wpływ wojen grecko-perskich na późniejsze dzieje starożytnej Grecji: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
5. Wierzenia starożytnych Greków	<ul style="list-style-type: none"> - bogowie greccy - świątynie i obrzędy - wyrocznia - Akropol - mitologia grecka 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: Olimp, wyrocznia, Akropol, mit, heros - lokalizuje na mapie Olimp i Delfy - podaje imiona głównych bogów i bogiń greckich oraz dziedziny życia, którym patronowali - wymienia imiona 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: tytani, Pytia - charakteryzuje system wierzeń starożytnych Greków - wskazuje atrybuty poszczególnych bóstw 	<ul style="list-style-type: none"> - określa rolę wyroczni w życiu Greków - opisuje wygląd ateńskiego Akropolu - wyjaśnia znaczenie mitu o Prometeuszu - tłumaczy, na czym polega postawa prometejska 	<ul style="list-style-type: none"> - tłumaczy rolę mitów w życiu Greków - odszukuje w mitach wartości uniwersalne 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia rolę religii jako czynnika jednoczącego Greków Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski

		najsłynniejszych herosów greckich				- rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
6. Igrzyska olimpijskie	- sport w życiu Greków - związek zawodów sportowych z religią - przebieg starożytnych igrzysk olimpijskich - greckie obiekty sportowe - bohaterowie antycznych igrzysk	- zna wydarzenia związane z datami: 776 r. p.n.e., 1896 r. - poprawnie posługuje się terminami: gimnazjon, igrzyska, olimpiada, Olimpia, pięciobój olimpijski - lokalizuje na mapie Olimpię - wymienia dyscypliny sportowe znane starożytnym Grekom	- zna wydarzenie związane z datą 393 r. n.e. - poprawnie posługuje się terminami: agon, hipodrom - wyjaśnia rolę sportu w życiu Greków - opisuje przebieg starożytnych igrzysk olimpijskich	- charakteryzuje sposób traktowania zwycięzców igrzysk przez Greków - przedstawia podobieństwa i różnice między starożytnymi a współczesnymi igrzyskami olimpijskimi	- określa rolę igrzysk olimpijskich w podtrzymywaniu jedności starożytnej Hellady	- omawia ideę starożytnych i współczesnych igrzysk olimpijskich Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
7. Kultura starożytnej Grecji	- teatr grecki - literatura grecka - malarstwo i rzeźba - architektura - najwięksi przedstawiciele kultury greckiej	- wyjaśnia, kim byli Homer i Fidiasz oraz podaje tytuły ich dzieł - poprawnie posługuje się terminami: Wielkie Dionizje, koturny, dramat, tragedia, komedia, „Iliada”, „Odyseja” - przedstawia okoliczności narodzin teatru greckiego - prezentuje najważniejsze osiągnięcia kultury greckiej - wymienia nazwy greckich porządków architektonicznych	- zna wydarzenia związane z datami: ok. 750 r. p.n.e., ok. 534 r. p.n.e. - krótko charakteryzuje postaci: Sofoklesa, Arystofanesa i Myrona, wymieniając ich kluczowe dzieła - poprawnie posługuje się terminami: skene, proskenion, orchestra, theatron, meandry, malarstwo czarnofiguralne i czerwofiguralne	- wyjaśnia zasady obowiązujące w teatrze greckim - przedstawia różnice między grecką tragedią a komedią - opisuje wygląd teatru greckiego - określa różnice pomiędzy porządkami architektonicznymi występującymi w starożytnej Grecji	- przytacza najważniejsze informacje dotyczące treści „Iliady” i „Odysei” - wskazuje cechy charakterystyczne rzeźby i malarstwa greckiego - omawia rolę teatru w życiu starożytnych Greków	- porównuje społeczną rolę teatru w starożytnej Grecji i współcześnie Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w

			- opisuje przebieg Wielkich Dionizji	- podaje nazwy stylów malarskich stosowanych przez starożytnych Greków		twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
8. Filozofowie i wynalazcy	- filozofia grecka - najświetniejsze greckie szkoły - matematyka - historia i geografia - najwybitniejsi reprezentanci nauki greckiej - greckie wynalazki	- wyjaśnia, kim byli i czym zasłynęli: Sokrates, Platon, Arystoteles, Pitagoras, Herodot, Tukidydes, Archimedes - poprawnie posługuje się terminami: filozofia, logika - wymienia zagadnienia będące przedmiotem zainteresowania filozofów - opisuje dokonania przedstawicieli nauki greckiej	- zna wydarzenia związane z datami: VII–VI w. p.n.e., V w. p.n.e., IV w. p.n.e., III w. p.n.e., II w. n.e. - krótko charakteryzuje dokonania: Heraklita z Efezu, Demokryta z Abdery, Talesa z Miletu, Euklidesa, Klaudiusza Ptolemeusza - poprawnie posługuje się terminami: Akademia Platońska, Liceum, klepsydra	- opisuje okoliczności narodzin filozofii - przedstawia poglądy najświetniejszych filozofów greckich	- wyjaśnia rolę filozofii w życiu starożytnych Greków - ocenia wkład greckich filozofów i wynalazców w rozwój różnych dziedzin nauki	- wskazuje kontynuację myśli filozoficznej starożytnych Greków we współczesnych systemach filozoficznych (na wybranych przykładach) Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
9. Podboje Aleksandra Macedońskiego	- Grecja po wojnach perskich - Aleksander Macedoński - wyprawa Aleksandra przeciwko Persji - imperium macedońskie - kultura hellenistyczna	- określa, kim byli i czym zasłynęli Filip II i Aleksander Wielki - poprawnie posługuje się terminami: Związek Morski, wojna peloponeska, Issos, Gaugamela, kultura hellenistyczna - lokalizuje na mapie	- zna wydarzenia związane z datami: 334p.n.e., 333 r. p.n.e., 331 r. p.n.e., 323 r. p.n.e. 338 r. p.n.e - przedstawia dokonania Dariusza III - poprawnie posługuje się terminami: Cheronea, węzeł gordyjski	- opisuje proces tworzenia potęgi Macedonii przez Filipa II - opisuje przebieg wyprawy Aleksandra przeciwko Persom - omawia sytuację w Grecji po zakończeniu	- wyjaśnia znaczenie klęski Greków w bitwie pod Cheroneą - wymienia okoliczności powstania państw hellenistycznych - ocenia wpływ	- dokonuje analizy upadku starożytnego świata Grecji i sukcesu Macedonii Ponadto: - samodzielnie formułuje

	- państwa hellenistyczne	Macedonię - wskazuje na mapie trasę wyprawy Aleksandra, miejsca najważniejszych bitew i zajęte terytoria	- wyjaśnia przyczyny i skutki wojny peloponeskiej - podaje przyczyny i skutki podboju Persji przez Aleksandra	wojen z Persją - omawia organizację imperium macedońskiego - podaje cechy charakterystyczne kultury hellenistycznej	jednostki na proces kształtowania dziejów	opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
--	--------------------------	---	--	---	---	--

ROZDZIAŁ III: IMPERIUM RZYMSKIE

1. Początki Rzymu	- Italia – położenie geograficzne i warunki naturalne - legenda o założeniu Rzymu - monarchia rzymska i jej upadek - społeczeństwo Rzymu - podbój Italii przez Rzymian	- zna wydarzenie związane z datą 753 r. p.n.e. - poprawnie posługuje się terminami: wilczyca kapitolńska, patrycjusz, plebejusz - lokalizuje na mapie Italię i Rzym - omawia położenie geograficzne i warunki naturalne panujące w Italii - określa ramy chronologiczne istnienia monarchii w Rzymie - wymienia nazwy warstw społecznych w starożytnym Rzymie	- zna wydarzenia związane z datami: 389 r. p.n.e., 509 r. p.n.e - przedstawia postacie legendarnych założycieli Rzymu: Romulusa i Remusa - opowiada legendę o założeniu Rzymu - poprawnie posługuje się terminami: Etruskowie, Italikowie, Latynowie, Lacjum, Galowie - wskazuje na mapie terytoria w Italii podbite przez Rzymian	- omawia okoliczności obalenia monarchii w Rzymie - określa rolę i zadania poszczególnych warstw społecznych starożytnego Rzymu - podaje nazwy ludów italskich podbitych przez wojska rzymskie	- wymienia imiona królów panujących w Rzymie - charakteryzuje panowanie kolejnych władców rzymskich - przedstawia etapy podboju Italii przez Rzymian - wyjaśnia znaczenie wyrażenia „pyrrusowe zwycięstwo”	- porównuje wpływ warunków naturalnych na kierunki rozwoju cywilizacji rzymskiej i greckiej Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
2. Republika rzymska	- ustrój państwa rzymskiego - urzędnicy rzymscy - zasady funkcjonowania	- poprawnie posługuje się terminami: republika, zgromadzenie ludowe, senat, konsul, pretor, cenzor, edyl, kwesor, trybun ludowy, <i>veto</i>	- poprawnie posługuje się terminami: kolegialność, dyktator, liktor - przedstawia zasady funkcjonowania republiki	- wskazuje podobieństwa i różnice między demokracją ateńską a republiką rzymską	- określa istotę sporu o prawa polityczne plebejuszy i sposób jego rozwiązania - podaje cechy, które	- analizuje istotę republiki rzymskiej jako formy państwa Ponadto:

	<p>republiki</p> <ul style="list-style-type: none"> - rola plebejuszy w państwie rzymskim 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia zadania zgromadzenia ludowego, senatu 	<p>rzymskiej</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia zadania poszczególnych urzędników rzymskich 		<p>powinien posiadać wzorowy obywatel Rzymu</p>	<ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
3. Podboje Rzymu	<ul style="list-style-type: none"> - armia rzymska - wojny punickie - ekspansja Rzymu po wojnach punickich - podbój Galii przez Juliusza Cezara 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 264–241 r. p.n.e., 218–201 r. p.n.e., 149–146 r. p.n.e. - określa, kim byli i czym zasłynęli: Hannibal, Juliusz Cezar - poprawnie posługuje się terminami: legion, wojny punickie, Kartagina, Imperium Rzymskie - wskazuje na mapie terytoria zajęte przez Rzymian podczas wojen punickich 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 216 r. p.n.e., 202 r. p.n.e., 52 r. p.n.e. - określa, kim byli i czym zasłynęli: Scypion, Wercyngetoryks - poprawnie posługuje się terminami: oddział inżynieryjny, Kanny, Zama, Alezja - określa przyczyny i skutki wojen punickich - wskazuje na mapie terytoria zajęte przez Rzymian w II i I w. p.n.e. 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia przebieg wojen punickich - opisuje wygląd i elementy uzbrojenia rzymskiego legionisty - wymienia typy oddziałów wchodzących w skład armii 	<ul style="list-style-type: none"> - prezentuje dokonania Hannibala i określa ich znaczenie - charakteryzuje taktykę walki stosowaną przez Rzymian 	<ul style="list-style-type: none"> - dokonuje analizy porównawczej taktyki walki Rzymian, Greków i Macedończyków - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
4. Upadek republiki rzymskiej	<ul style="list-style-type: none"> - skutki podbojów rzymskich - niewolnictwo w Rzymie – powstanie Spartakusa - kryzys republiki rzymskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 44 r. p.n.e., 31 r. p.n.e. - określa, kim byli i czym zasłynęli: Spartakus, Oktawian, Kleopatra - poprawnie posługuje się terminami: prowincja, 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 71 r. p.n.e., 60 r. p.n.e., 48 r. p.n.e. - określa, kim byli i czym zasłynęli: Pompejusz, Krassus, Marek Antoniusz - poprawnie posługuje się 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje sposób organizacji prowincji rzymskich - opisuje przebieg pochodu triumfalnego - wyjaśnia, na czym polegały walki 	<ul style="list-style-type: none"> - prezentuje przebieg wojen domowych w Rzymie - lokalizuje na mapie miejsca bitew z okresu wojen domowych 	<ul style="list-style-type: none"> - dokonuje analizy porównawczej ustroju republiki rzymskiej sprzed i w

	<ul style="list-style-type: none"> - wojny domowe - rządy Juliusza Cezara 	<p>namiestnik, łuk triumfalny, gladiator</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia korzyści, jakie Rzym czerpał z posiadania prowincji - wyjaśnia, skąd pochodzili niewolnicy rzymscy 	<p>terminami: triumf, sieciarz, samnita, arystokracja, Farsalos, Akcjum</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia rolę triumfu w starożytnym Rzymie - omawia skutki podbojów rzymskich - podaje przyczyny i przejawy kryzysu republiki rzymskiej - przedstawia sytuację niewolników w państwie rzymskim 	<p>gladiatorów</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia przebieg powstania Spartakusa - wymienia dokonania Juliusza Cezara - przedstawia okoliczności śmierci Kleopatry 		<p>trakcie dyktatury Gajusza Juliusza Cezara</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
5. Cesarstwo rzymskie	<ul style="list-style-type: none"> - organizacja i ustrój cesarstwa - panowanie Oktawiana Augusta - rozwój terytorialny cesarstwa - rzymskie drogi - barbarzyńcy 	<ul style="list-style-type: none"> - określa, kim był i czym zasłynął Oktawian August - poprawnie posługuje się terminami: pryncypat, cesarz, cesarstwo, barbarzyńcy - określa znaczenie dróg dla funkcjonowania Imperium Rzymskiego - wymienia nazwy towarów sprowadzanych do Rzymu - wskazuje na mapie prowincje podbite przez Rzymian w okresie cesarstwa 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia dokonania Trajana - poprawnie posługuje się terminami: <i>pax romana</i>, romanizacja, bursztynowy szlak, limes, Wał Hadriana, Dakowie - lokalizuje na mapie bursztynowy szlak - opowiada, w jaki sposób budowano drogi w państwie rzymskim - wyjaśnia zasady pryncypatu - omawia relacje cesarstwa z barbarzyńskimi sąsiadami 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia sytuację w państwie rzymskim po zakończeniu wojen domowych - określa zakres władzy cesarza - wyjaśnia znaczenie powiedzenia: „Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu” - przedstawia organizację państwa rzymskiego za czasów cesarstwa 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia słuszność twierdzenia, że cesarstwo było „komedią republiki” - omawia sposób funkcjonowania gospodarki 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia politykę cesarstwa w okresie <i>pax romana</i> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
6. Życie w Wiecznym Mieście	<ul style="list-style-type: none"> - miasto Rzym - domy Rzymian - religia rzymska - Forum Romanum - architektura rzymska 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: Forum Romanum, łaźnia (termy), amfiteatr, westalki - omawia funkcje Forum Romanum i łaźni rzymskich 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: atrium, perystyl, Ołtarz Pokoju - opisuje wygląd starożytnego Rzymu - opisuje wygląd domu 	<ul style="list-style-type: none"> - określa warunki życia w mieście - porównuje Forum Romanum z ateńską agorą - określa podobieństwa 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje różnice w sposobie życia zamożnych i ubogich Rzymian - omawia zmiany w wyglądzie Rzymu 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje styl życia mieszkańca starożytnego Rzymu i starożytnych

		<ul style="list-style-type: none"> - wymienia rozrywki starożytnych Rzymian - podaje imiona najważniejszych bogów rzymskich 	<p>bogatego Rzymianina</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia system wierzeń rzymskich 	<p>między religią rzymską a grecką</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje wygląd rzymskiej świątyni 	<p>wprowadzone za panowania Oktawiana Augusta</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia przyczyny popularności kultu bogów przejętego od ludności z terenów podbitych 	<p>Aten</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
7. Osiągnięcia Rzymian	<ul style="list-style-type: none"> - związki między kulturą rzymską i grecką - Koloseum - akwedukty - prawo rzymskie - literatura rzymska 	<ul style="list-style-type: none"> - określa, kim byli i czym zasłynęli: Wergiliusz, Horacy, Owidiusz, Liwiusz, Tacyt, Swetoniusz - poprawnie posługuje się terminami: Koloseum, akwedukt, Prawo XII tablic, Kodeks Justyniana - wymienia osiągnięcia kultury i architektury rzymskiej - wyjaśnia, do czego służyły Koloseum i akwedukty - podaje nazwy rzymskich zbiorów praw - wymienia przedstawicieli rzymskiej literatury i historii 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 449 r. p.n.e., 125 r. n.e., 70–82 r. n.e. - określa, kim byli i czym zasłynęli: Galen, Wespazjan, Tytus, Justynian, Mecenas - poprawnie posługuje się terminami: mozaika, mecenas - przedstawia sposób budowy akweduktów - omawia najważniejsze zasady prawne obowiązujące w starożytnym Rzymie 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje przejawy oddziaływania kultury greckiej na rzymską - opisuje wygląd i funkcje Koloseum - omawia osiągnięcia rzymskie w dziedzinie prawa - wymienia dokonania przedstawicieli rzymskiej literatury i historii 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia rolę prawa rzymskiego jako podstawy współcześnie funkcjonujących systemów prawnych 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia wkład Rzymian w rozwój kultury i jej wpływ na współczesną cywilizację - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
8. Pierwsi chrześcijanie	<ul style="list-style-type: none"> - Palestyna w czasach rzymskich - Jezus i jego nauki - powstanie i rozwój chrześcijaństwa - symbole chrześcijańskie - zasady wiary 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą 7–4 r. p.n.e. - opisuje działalność i znaczenie postaci: Heroda Wielkiego, Poncjusza Piłata, Pawła z Tarsu - poprawnie posługuje się terminami: Mesjasz, 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 303–304 r., 313 r., 392 r. - określa, kim byli i czym zasłynęli: Trajan, Konstantyn Wielki, Teodozjusz Wielki - poprawnie posługuje się terminami: chrystogram, 	<ul style="list-style-type: none"> - określa sytuację narodu żydowskiego pod panowaniem Rzymian - omawia działalność apostołów - wyjaśnia przyczyny popularności 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje organizację Kościoła chrześcijańskiego w pierwszych wiekach jego istnienia - wskazuje przyczyny i konsekwencje sporów wewnątrz 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia rolę chrześcijaństwa w Cesarstwie Rzymskim - samodzielnie formułuje opinie i wnioski

	chrześcijańskiej - prześladowania pierwszych chrześcijan - zwycięstwo religii chrześcijańskiej - podziały w Kościele chrześcijańskim	apostołowie, chrześcijaństwo, Pismo Święte, Ewangelia, katolicy, papież - charakteryzuje działalność Jezusa z Galilei - wymienia imiona autorów Ewangelii - omawia najważniejsze zasady wiary chrześcijańskiej - określa symbole chrześcijaństwa	teologia, sobór, heretyk, zabobon - przedstawia okoliczności, w których chrześcijaństwo stało się religią panującą w Rzymie - lokalizuje na mapie zasięg chrześcijaństwa do V w. n.e.	chrześcijaństwa w starożytnym Rzymie - podaje przyczyny prześladowań chrześcijan - wymienia nazwy odłamów religii chrześcijańskiej - podaje nazwy ksiąg wchodzących w skład Nowego Testamentu	Kościola chrześcijańskiego	- rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
9. Koniec świata starożytnego	- kryzys cesarstwa rzymskiego - podział cesarstwa - wędrówka ludów - Hunowie - upadek cesarstwa zachodniorzymskiego	- zna wydarzenia związane z datami: 395 r., 476 r. - wyjaśnia, kim byli i czym zasłynęli: Konstantyn Wielki, Teodozjusz Wielki - poprawnie posługuje się terminami: wielka wędrówka ludów, barbarzyńcy - wskazuje na mapie linię podziału cesarstwa rzymskiego na część wschodnią i zachodnią - wymienia nazwy plemion barbarzyńskich atakujących cesarstwo - lokalizuje na mapie tereny cesarstwa objęte wędrówką ludów	- zna wydarzenie związane z datą 451 r. - wyjaśnia, kim byli i czym zasłynęli: Atylla Dioklecjan Odoaker, Romulus Augustulus - poprawnie posługuje się terminami: Wandal, Hun - określa wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku cesarstwa zachodniorzymskiego	- omawia sytuację w państwie rzymskim w III i IV w. - wskazuje przejawy kryzysu w państwie rzymskim - określa sytuację Rzymu w czasie wędrówki ludów - opisuje tryb życia Hunów - wyjaśnia, w jaki sposób barbarzyńcy przyczynili się do zniszczenia Rzymu	- charakteryzuje próby reform podejmowane przez cesarzy rzymskich: Dioklecjana, Konstancyntyna i Teodozjusza - omawia symboliczne znaczenie daty 476 r.	- dokonuje oceny wpływu wewnętrznych i zewnętrznych przyczyn upadku cesarstwa - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
ROZDZIAŁ IV: POCZĄTKI ŚREDNIOWIECZA						
1. Bizancjum	- sytuacja w Bizancjum po upadku Rzymu - panowanie Justyniana I Wielkiego - wzrost znaczenia	- zna wydarzenie związane z datą 395 r. - określa, kim był i czym zasłynął Justynian I Wielki - poprawnie posługuje się	- zna wydarzenia związane z datami: 330 r., 527 r. - poprawnie posługuje się terminami: ogień grecki, ikona, bazylika	- opisuje okoliczności powstania Konstantynopola - wymienia reformy wprowadzone przez	- charakteryzuje sytuację w Bizancjum po upadku Rzymu - określa czynniki decydujące o sile	- wskazuje różnice między Kościołem wschodnim a zachodnim

	<p>Konstantynopola</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hagia Sophia - kultura i nauka w Bizancjum - początki rozłamu w Kościele chrześcijańskim 	<p>terminami: Bizancjum, Hagia Sophia, katolicyzm, prawosławie</p> <ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje na mapie Konstantynopol i cesarstwo bizantyjskie - wymienia nazwy terytoriów podbitych przez Justyniana 	<ul style="list-style-type: none"> - prezentuje osiągnięcia Bizancjum w dziedzinie kultury i nauki - określa wpływ warunków geograficznych na znaczenie Konstantynopola - poprawnie stosuje nazwy <i>katolicyzm</i> i <i>prawosławie</i> dla poszczególnych odłamów Kościoła chrześcijańskiego 	<p>Justyniana I Wielkiego</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia ustrój Bizancjum - opisuje wygląd świątyni Hagia Sophia - wyjaśnia znaczenie określenia <i>Nowy Rzym</i> 	<p>militarnej Bizancjum</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia sytuację Kościoła chrześcijańskiego po upadku cesarstwa zachodniorzymskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
2. Początki islamu	<ul style="list-style-type: none"> - Arabowie - działalność Mahometa - islam – zasady wiary - meczet - podboje arabskie - nauka i kultura Arabów 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą 622 r. - poprawnie posługuje się terminami: islam, Allah, muzułmanie, hidżra, Koran, meczet, minaret - lokalizuje na mapie Półwysp Arabski oraz miasta: Mekkę i Medynę - omawia położenie geograficzne i warunki naturalne panujące na Półwyspie Arabskim - opisuje warunki życia i zajęcia Arabów - wymienia filary wiary arabskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 630 r., 632 r., 711 r. - przedstawia dokonania Mahometa - poprawnie posługuje się terminami: szariat, dżihad, świątynia Kaaba, kalif, arabeska - wskazuje na mapie kierunki i zasięg podbojów Arabów - prezentuje osiągnięcia arabskie w dziedzinie kultury i nauki 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia okoliczności, w których doszło do powstania islamu - opisuje wygląd meczetu - omawia organizację państwa arabskiego - charakteryzuje stosunek Arabów do podbitych narodów 	<ul style="list-style-type: none"> - określa rolę Arabów w rozpowszechnianiu osiągnięć ludów podbitych oraz rozwoju spuścizny starożytnych cywilizacji - dostrzega znaczenie idei świętej wojny dla rozprzestrzeniania się religii arabskiej 	<ul style="list-style-type: none"> -charakteryzuje związki między islamem, chrześcijaństwem i judaizmem - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
3. Państwo Franków	<ul style="list-style-type: none"> - Europa zachodnia po upadku cesarstwa zachodnio-rzymskiego - Merowingowie i Karolingowie - Karol Wielki i odnowienie cesarstwa na zachodzie 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą 800 r. - określa, kim byli i czym zasłynęli: Pepin Krótki, Karol Wielki - poprawnie posługuje się terminami: majordom, marchia, margrabia, hrabia, hrabstwo 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 496 r., 732 r., 814 r. - określa, kim byli i czym zasłynęli: Chlodwig, Karol Młot, Einhard - poprawnie posługuje się terminami: arianizm, siedem sztuk wyzwolonych, 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia sytuację polityczną w Europie zachodniej po upadku cesarstwa zachodniorzymskiego - omawia organizację państwa Franków - opisuje sposób 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie zwycięstwa Franków w bitwie pod Poitiers - uzasadnia słuszność określenia <i>renesans karoliński</i> dla zmian w kulturze i nauce, które nastąpiły w VIII 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia związek między rozwojem kultury i nauki a utrzymaniem silnego państwa - samodzielnie

	- kultura, nauka i sztuka w państwie Franków	renesans karoliński - lokalizuje na mapie pierwotne siedziby Franków - opisuje życie codzienne i zajęcia Franków - określa zasięg terytorialny państwa Franków - wskazuje na mapie terytoria podbite przez Karola Wielkiego	minuskuła, retoryka, dialektyka, kaligrafia, manuskrypt, miniatura - wyjaśnia znaczenie przyjęcia chrztu przez Chlodwiga - przedstawia rozwój kultury i nauki za panowania Karola Wielkiego	przejęcia władzy w państwie Franków przez dynastię Karolingów - prezentuje dokonania Karola Wielkiego - określa znaczenie koronacji cesarskiej Karola	i IX w. - ocenia wpływ Karola Wielkiego na proces kształtowania się średniowiecznej Europy	formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
4. Rzesza Ottonów	- podział państwa Franków - cesarstwo Ottonów - Otton I i Otton III - idea uniwersalizmu	- zna wydarzenia związane z datami: 843 r., 962 r. - określa, kim byli i czym zasłynęli: Otton I, Otton III - poprawnie posługuje się terminami: traktat w Verdun, uniwersalizm - wymienia postanowienia traktatu w Verdun - lokalizuje na mapie państwa powstałe w wyniku podziału monarchii Karola Wielkiego	- określa, kim byli i czym zasłynęli: Ludwik Pobożny, Ludwik Niemiecki, Karol Łysy, Lotar, Henryk II - poprawnie posługuje się terminem: Rzesza Niemiecka, - wyjaśnia, w jaki sposób powstała Rzesza Niemiecka - omawia znaczenie koronacji cesarskiej Ottona I - tłumaczy, na czym polega idea uniwersalizmu	- przedstawia okoliczności, w których doszło do podziału państwa Karola Wielkiego - omawia dokonania Ottona I i Ottona III - opisuje politykę następców Ottona III	- charakteryzuje sytuację polityczną państwa niemieckiego po wygaśnięciu dynastii Karolingów - ocenia rolę Ottona I i Ottona III w kształtowaniu się średniowiecznej Europy	- ocenia znaczenie traktatu w Verdun dla dalszych losów politycznych Europy - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
5. Najazdy Normanów	- Normanowie – życie i zajęcia ludności - religia Normanów - podboje wikingów - powstanie państw skandynawskich - okoliczności pojawienia się	- określa, kim był i czym zasłynął Wilhelm Zdobywca - poprawnie posługuje się terminem Normanowie (wikingowie) - lokalizuje na mapie siedziby Normanów - omawia warunki naturalne i	- zna wydarzenie związane z datą 1066 r. - określa, kim byli i czym zasłynęli: Leif Eriksson, Robert Giuscard - poprawnie posługuje się terminami: runy, drakkary, snekkary, kościół klepkowy	- przedstawia system wierzeń Normanów - opisuje wygląd łodzi wikingów i uzbrojenia wojowników normańskich - wskazuje czynniki, które zadecydowały o	- prezentuje okoliczności, w których doszło do powstania państw skandynawskich - dostrzega związek między przyjęciem chrześcijaństwa a	- ocenia wpływ najazdów Normanów na kształt średniowiecznej Europy - samodzielnie formułuje

	Normanów w Ameryce	położenie geograficzne Półwyspu Skandynawskiego - opisuje warunki życia i zajęcia ludności normañskiej - wskazuje na mapie kierunki ekspansji wikingów - wymienia państwa powstałe na terenie Skandynawii	- podaje przyczyny wypraw organizowanych przez Normanów - omawia osiągnięcia Normanów w dziedzinie sztuki i rzemiosła	sukcesie podbojów normańskich - opisuje okoliczności, w których Normanowie pojawili się w Ameryce	zaprzeczeniem wypraw rabunkowych Normanów	opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
6. Słowianie i Węgrzy	- wędrówka Słowian - pierwsze państwa słowiańskie - działalność Cyryla i Metodego - najazdy Węgrów - powstanie Rusi	- określa, kim byli i czym zasłynęli Cyryl i Metody - poprawnie posługuje się terminem Słowianie - dokonuje podziału Słowian na grupy (zachodnią, wschodnią, południową) - wskazuje na mapie położenie pierwszych państw słowiańskich i Węgiei - omawia warunki życia i zajęcia Słowian	- zna wydarzenia związane z datami: IV–V w., VII w., IX w., 863 r., 955 r., 988 r., 1001 r. - przedstawia dokonania postaci: Samona, Rościława, Świętopełka, Włodzimierza Wielkiego, Stefana Wielkiego - poprawnie posługuje się terminami: głagolica, cyrylica, latopis, Lechowe Pole	- omawia organizację plemion słowiańskich - wymienia okoliczności powstania pierwszych państw słowiańskich i państwa węgierskiego - opisuje działalność misyjną Cyryla i Metodego - wyjaśnia, jakie znaczenie dla utrzymania i rozwoju państwowości słowiańskiej miała decyzja władców o przyjęciu chrztu	- przedstawia dokonania Włodzimierza Wielkiego i Stefana Wielkiego - charakteryzuje okoliczności powstania państwa ruskiego	- porównuje warunki tworzenia się i rozwoju pierwszych państw słowiańskich - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
7. Między papieżem a cesarstwem	- kryzys kościoła w X w. - reforma kościoła - schizma wschodnia - spór o inwestyturę	- zna wydarzenia związane z datami: X w., 1054 r., 1122 r. - przedstawia dokonania postaci: Grzegorza VII i Henryka IV - poprawnie posługuje się terminami: schizma wschodnia, prawosławie, inwestytura, konkordat wormacki - wymienia przejawy kryzysu	- zna wydarzenia związane z datami: X w., 1075 r., 1077r. - określa, kim był i czym zasłynął Sylwester II - poprawnie posługuje się terminami: Cluny, dyktat papieski, prawo kanoniczne, ekskomunika, prawosławie, Canossa, synod - omawia przyczyny i	- charakteryzuje sytuację w Kościele chrześcijańskim w X w. - omawia dokonania papieża Sylwestra II - przedstawia okoliczności, w których doszło do schizmy wschodniej - opisuje przebieg sporu	- wyjaśnia, na czym polegał spór o inwestyturę - tłumaczy znaczenie powiedzenia: „pójść do Cannosy”	- wskazuje i ocenia źródła konfliktów w Kościele w okresie wczesnego średniowiecza - samodzielnie formułuje opinie i

		<p>w Kościele w X w.</p> <ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje na mapie Cluny - wskazuje na mapie zasięg wpływów Kościoła katolickiego i prawosławnego 	<p>konsekwencje schizmy wschodniej dla Kościoła i jego wyznawców</p>	<p>i sposób, w jaki został rozwiązany</p> <ul style="list-style-type: none"> - podaje najistotniejsze treści zawarte w Dyktacie papieskim Grzegorza VII 		<p>wnioski</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
--	--	--	--	--	--	---

ROZDZIAŁ V: POLSKA PIERWSZYCH PIASTÓW

<p>1. Pradzieje ziem polskich</p>	<ul style="list-style-type: none"> - kultury archeologiczne na ziemiach polskich - Biskupin - gospodarka ziem polskich - religia Słowian 			<ul style="list-style-type: none"> - określa ramy chronologiczne istnienia kultur archeologicznych na ziemiach polskich - poprawnie posługuje się terminami: kurhan, kamienne kręgi, kultura archeologiczna, dymarka - przedstawia najważniejsze odkrycia archeologiczne na ziemiach polskich - opisuje wygląd osady w Biskupinie - omawia warunki naturalne panujące na ziemiach polskich - lokalizuje na mapie Biskupin - wskazuje na mapie siedziby plemion słowiańskich - omawia system wierzeń słowiańskich 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega trudność w badaniu historii kultur archeologicznych na ziemiach polskich - wymienia nazwy kultur archeologicznych obecnych na ziemiach polskich - charakteryzuje kontakty gospodarcze mieszkańców ziem polskich z przedstawicielami cywilizacji śródziemnomorskich 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje i ocenia poziom rozwoju cywilizacyjnego o ziem polskich w odniesieniu do reszty Europy - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
-----------------------------------	--	--	--	--	---	---

				- wymienia nazwy plemion słowiańskich zamieszkujących ziemie polskie		
2. Początki państwa polskiego	<ul style="list-style-type: none"> - plemiona polskie - państwo Mieszka I - organizacja państwa Mieszka I - chrzest Polski - Dagome iudex - podboje Mieszka I 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 966 r., 972 r. - przedstawia dokonania Mieszka I - poprawnie posługuje się terminami: drużyna książęca, woj, danina - wymienia nazwy plemion słowiańskich zamieszkujących ziemie polskie i wskazuje na mapie ich siedziby - lokalizuje na mapie główne grody w państwie Mieszka I - opisuje okoliczności przyjęcia chrztu przez Mieszka I 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: IX w., 991 r. - wyjaśnia, kim byli i czym zasłynęli: Ibrahim ibn Jakub, Jordan, Dobrawa - poprawnie posługuje się terminami: „Geograf Bawarski”, szyszak, kolczuga, Dagome iudex, kmieć, ludność służebna - wymienia korzyści wynikające z przyjęcia chrztu - określa, jakie informacje znalazły się w dokumencie Dagome iudex - prezentuje rozwój terytorial. państwa Mieszka I 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia organizację plemion słowiańskich na ziemiach polskich - przedstawia okoliczności powstania państwa polskiego - opisuje wygląd i uzbrojenie woja z drużyny książęcej - charakteryzuje strukturę społeczną w państwie Mieszka I 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie decyzji Mieszka I o przyjęciu chrztu - tłumaczy, dlaczego książę przyjął chrzest z rąk czeskich - określa przyczyny powstania dokumentu Dagome iudex 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia kierunki rozwoju państwa polskiego u progu jego istnienia - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
3. Państwo Bolesława Chrobrego	<ul style="list-style-type: none"> - panowanie Bolesława Chrobrego - misja św. Wojciecha - zjazd gnieźnieński - gród w Gnieźnie - podboje Bolesława Chrobrego - koronacja królewska 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 997 r., 1000 r., 1002–1018 r., 1025r. - określa, kim byli i czym zasłynęli: Bolesław Chrobry, biskup Wojciech, Otton III, Gall Anonim - poprawnie posługuje się terminami: relikwie, metropolia, kanonizacja, włócznia św. Maurycego, gród - opisuje przebieg misji św. Wojciecha - wymienia przyczyny i skutki 	<ul style="list-style-type: none"> - określa, kim byli i czym zasłynęli: Oda, Radzim Gaudenty, Thietmar, Henryk II, Świętopelk - poprawnie posługuje się terminami: kasztelan, czynszownik, Grody Czerwieńskie - omawia postanowienia pokoju w Budziszynie - opisuje wygląd Gniezna w czasach Bolesława Chrobrego 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia okoliczności przejścia władzy przez Bolesława Chrobrego - omawia dokonania Bolesława Chrobrego - charakteryzuje organizację państwa polskiego za panowania Bolesława - porównuje relacje źródłowe na temat zjazdu władców w 1000 r. 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje żywot św. Wojciecha na podstawie płaskorzeźb na drzwiach katedry gnieźnieńskiej - wyjaśnia znaczenie zjazdu gnieźnieńskiego dla rozwoju organizacji kościelnej i państwowej 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia skutki polityki wewnętrznej i zagranicznej Bolesława dla państwa polskiego - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób

		<p>zjazdu gnieźnieńskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie terytoria podbite przez Bolesława Chrobrego 		<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie koronacji Bolesława Chrobrego 		<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
4. Kryzys i odbudowa państwa Piastów	<ul style="list-style-type: none"> - panowanie Mieszka II - upadek państwa polskiego - rządy Kazimierza Odnowiciela i odbudowa państwa polskiego - panowanie Bolesława Śmiałego - Polska w sporze o inwestyturę między cesarstwem a papieżem - konflikt króla Bolesława z biskupem Stanisławem 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 1025 r., 1076 r., 1079 r. - określa, kim byli i czym zasłynęli: Mieszko II, Kazimierz Odnowiciel, Bolesław Śmiały, biskup Stanisław ze Szczepanowa - poprawnie posługuje się terminami: trybut, denar - wymienia przyczyny kryzysu i upadku państwa polskiego w XI w. 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 1034 r., 1039 r., - określa, kim byli i czym zasłynęli: Bezprym, Konrad II, Jarosław Mądry, Mieclaw, Brzetysław - wyjaśnia przyczyny i skutki sporu między królem a biskupem - opisuje przebieg konfliktu Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje sytuację w państwie polskim po śmierci Bolesława Chrobrego - omawia działalność Kazimierza Odnowiciela i Bolesława Śmiałego - porównuje relacje źródłowe na temat sporu między królem Bolesławem a biskupem Stanisławem - wyjaśnia, dlaczego w sporze o inwestyturę Bolesław Śmiały opowiedział się po stronie papieża 	<ul style="list-style-type: none"> - dokonuje oceny skutków polityki zagranicznej prowadzonej przez Bolesława Śmiałego - ocenia obiektywizm źródeł historycznych dotyczących wydarzeń z 1079 r. 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje problemy w interpretacji dziejów panowania pierwszych Piastów - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
5. Panowanie Bolesława Krzywoustego	<ul style="list-style-type: none"> - panowanie Władysława Hermana - konflikt między Bolesławem a Zbigniewem - najazd niemiecki na ziemie polskie - podbój Pomorza - statut Bolesława Krzywoustego - początki rozbitcia dzielnicowego 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą 1138 r. - określa, kim byli i czym zasłynęli: Władysław Herman, Bolesław Krzywousty, Władysław Wygnaniec, Kazimierz Sprawiedliwy - poprawnie posługuje się terminami: wojewoda, statut, seniorat, senior, dzielnica senioralna - wskazuje na mapie terytoria podbite przez Bolesława 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 1102 r., 1108 r., 1109 r., 1116 r., 1124 r. - określa, kim byli i czym zasłynęli: Bolesław Kędzierzawy, Mieszko Stary, Henryk Sandomierski, Zbigniew, Sieciech, Henryk V - wyjaśnia przyczyny sporu między Bolesławem Krzywoustym a Zbigniewem - wskazuje na mapie dzielnicę senioralną i ziemie przyznane 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje sytuację polityczną państwa polskiego za panowania Władysława Hermana - przedstawia okoliczności najazdu niemieckiego na Polskę - wymienia przyczyny powstania statutu Bolesława Krzywoustego 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje podbój i chrystianizację Pomorza - wyjaśnia znaczenie przyłączenia Pomorza do Polski 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia i ocenia konsekwencje decyzji Bolesława o podziale państwa polskiego - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje

		<p>Krzywoustego</p> <ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje na mapie grody oblegane przez Niemców - wymienia postanowienia statutu Bolesława Krzywoustego 	<p>poszczególnym synom i wdowie po Bolesławie Krzywoustym</p>			<p>problemy w twórczy sposób</p> <ul style="list-style-type: none"> - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
--	--	---	---	--	--	---

Szczegółowe kryteria ocen z historii dla klasy II gimnazjum do programu nauczania „Śladami przeszłości”

rok szkolny 2011/2012

Temat lekcji	Zagadnienia, materiał nauczania	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
Rozdział I: Polska i świat w XII – XIV wieku						
1. Wyprawy krzyżowe	<ul style="list-style-type: none"> • przyczyny, przebieg i skutki wypraw krzyżowych • powstanie zakonów rycerskich • krucjaty na terenie Europy • udział książąt piastowskich w krucjatach 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: krucjata, krzyżowcy, Lewant, zakony rycerskie • prawidłowo sytuuje na osi czasu okres wypraw krzyżowych • lokalizuje na mapie Palestynę 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia wydarzenia związane z latami: 1095 r., 1096 r., 1291 r. • wymienia zakony rycerskie założone podczas krucjat: joannitów, templariuszy i Krzyżaków • wskazuje co najmniej jedną przyczynę oraz jeden skutek wypraw krzyżowych • przedstawia w porządku chronologicznym najważniejsze wydarzenia związane z wyprawami krzyżowymi 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia przyczyny wypraw krzyżowych i wskazuje ich skutki • wskazuje na mapie Królestwo Jerozolimskie • wyjaśnia specyficzny charakter czwartej krucjaty oraz wymienia skutki zdobycia Bizancjum przez krzyżowców 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia zasady funkcjonowania zakonów rycerskich • porównuje uzbrojenie i sposób walki rycerzy europejskich z wyposażeniem oraz taktyką walki saracenów • omawia pozytywne i negatywne skutki wypraw krzyżowych dla Europy i Azji Mniejszej 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje udział książąt piastowskich w wyprawach
2. Polska dzielnicowa	<ul style="list-style-type: none"> • postanowienia statutu Bolesława Krzywoustego 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: statut, senior, princeps 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie dzielnice Polski: Małopolskę, 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje wydarzenia związane z latami 1180 r. 1227 r. 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje tereny utracone przez książąt piastowskich 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje rozbiecie dzielnicowe

	<p>i podział Polski na dzielnice</p> <ul style="list-style-type: none"> • odstąpienie od zasady senioratu • rozdrobnienie dzielnicowe i rywalizacja między książętami piastowskimi • skutki rozbitcia dzielnicowego • przemiany gospodarcze na ziemiach polskich w XIII w. • zmiany terytorialne w okresie rozbitcia dzielnicowego 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie dzielnicę senioralną i dzielnicę juniorów • podaje wydarzenie, które rozpoczęło rozbitcie dzielnicowe (testament Bolesława Krzywoustego 1138 r.) • określa podstawowe założenia testamentu Bolesława Krzywoustego oraz znaczenie tego dokumentu 	<p>Wielkopolskę, Mazowsze, Śląsk, Pomorze Gdańskie, Pomorze Zachodnie</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia synów Bolesława Krzywoustego oraz przyznane im ziemie • omawia zasadę senioratu i pryncypatu • omawia przyczyny i skutki konfliktów wewnętrznych trwających podczas rozbitcia dzielnicowego • przedstawia najważniejsze przemiany gospodarcze w Polsce w XIII w. 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia przyczyny i skutki odstąpienia od zasady senioratu • wymienia grupy społeczne, które dążyły do przywrócenia jedności państwa polskiego • omawia przemiany gospodarcze na ziemiach polskich – rozwój osadnictwa i rzemiosła, wydobycie złota, srebra oraz ołowiu, wybudowanie kopalni soli w Bochni i Wieliczce 	<p>w czasie rozbitcia dzielnicowego, m.in. Pomorze Szczecińskie, ziemię lubuską, drohiczyńską i chełmińską</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia zagadnienie rozbitcia dzielnicowego jako zjawiska w rozwoju państwa feudalnego • wyjaśnia przyczyny dążeń zjednoczeniowych poszczególnych grup społecznych 	<p>z procesem rozdrobnienia feudalnego w Europie</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
--	---	---	--	---	--	--

3. Mongołowie	<ul style="list-style-type: none"> • podboje Czyngis-chana • budowa imperium mongolskiego • podbój Rusi • najazd Tatarów na Polskę • rozpad imperium mongolskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie zasięg terytorialny państwa Mongołów • podaje wiek podbojów Czyngis-chana • wymienia co najmniej jeden skutek najazdu tatarskiego na Polskę 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i wskazuje na mapie tereny w Europie, które atakowali Tatarzy • przedstawia dokonania postaci: Czyngis-chana, Henryka Pobożnego • podaje rok bitwy pod Legnicą – 1241 • określa przyczyny rozpadu imperium mongolskiego w późniejszych wiekach • poprawnie posługuje się terminami: jarłyk, haracz, chan 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje rok bitwy nad rzeką Kałką – 1223 i przedstawia skutki tego starcia • opisuje zasady organizacji państwa mongolskiego • wskazuje przyczyny i skutki sukcesów Mongołów • szczegółowo omawia i wyjaśnia znaczenie oraz skutki bitwy pod Legnicą 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia skutki najazdów tatarskich na państwa europejskie • określa przyczyny sukcesów militarnych Mongołów • charakteryzuje stosunek Europejczyków do Mongołów • wyjaśnia pochodzenie określenia <i>Tatarzy</i> 	- przynosi materiały na lekcję, samodzielnie je prezentuje.
4. Sprowadzenie Krzyżaków do Polski	<ul style="list-style-type: none"> • północno-wschodni sąsiedzi Polski w XIII w.: Prusowie i Jaćwingowie • sprowadzenie Krzyżaków do Polski • założenie i rozwój państwa zakonnego • podbój i chrystianizacja Prus 	<ul style="list-style-type: none"> • prawidłowo posługuje się terminami: zakon krzyżacki, komtur, wielki mistrz • podaje rok sprowadzenia Krzyżaków do Polski – 1226 • wskazuje na mapie tereny państwa krzyżackiego • podaje podstawową przyczynę 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia rozwój terytorialny państwa zakonnego • wymienia plemiona podbite przez Krzyżaków: Prusów i Jaćwingów • podaje korzyści i zagrożenia wynikające z osiedlenia się Krzyżaków w Prusach 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia genezę powstania zakonu krzyżackiego • wyjaśnia przyczyny sprowadzenia Krzyżaków do Polski • wymienia przyczyny sukcesów militarnych i gospodarczych państwa 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia etapy budowy państwa zakonnego • charakteryzuje zamek w Malborku jako przykład średniowiecznej fortyfikacji • wskazuje, jaki wpływ mieli rycerze zakonni na rozwój gospodarczy 	- samodzielnie formułuje opinie i wnioski na temat sprowadzania ludności innych narodowości do Polski, - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć

	<ul style="list-style-type: none"> • budowa Malborka 	<p>sprowadzenia Krzyżaków do Polski</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie Malbork • charakteryzuje postać Konrada Mazowieckiego 	<p>krzyżackiego</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia okoliczności zajęcia przez Krzyżaków Pomorza Gdańskiego 	<p>podbitych ziem polskich</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>komturia</i> 	
5. Zjednoczenie państwa polskiego	<ul style="list-style-type: none"> • skutki rozbitcia dzielnicowego • tendencje integracyjne wśród książąt piastowskich • próby zjednoczenia ziem polskich podejmowane przez książąt śląskich, Przemysła II oraz Wacława II • przejęcie władzy przez Władysława Łokietka i jego koronacja • zajęcie Pomorza Gdańskiego przez Krzyżaków • początek konfliktu z Krzyżakami – zmagania dyplomatyczne i militarne 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przynajmniej jedną przyczynę zjednoczenia ziem polskich • wskazuje na mapie zasięg terytorialny państwa Władysława Łokietka • prawidłowo określa wiek wydarzeń, które pojmuje jako proces 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: starosta, grosz praski • podaje lata wydarzeń: koronacja Przemysła II – (1295), Wacława II (1300), Władysława Łokietka (1320) • przedstawia przyczyny podejmowania prób zjednoczenia ziem polskich • wymienia książąt piastowskich dążących do połączenia ziem polskich: Henryka Probusa, Przemysła II, Władysława Łokietka • omawia znaczenie koronacji Władysława 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje i charakteryzuje etapy jednoczenia ziem polskich na przełomie XIII i XIV w. • wymienia tereny wchodzące w skład państwa polskiego za panowania Przemysła II, Wacława II i Władysława Łokietka • omawia konflikty państwa polskiego z Krzyżakami i Czechami • prezentuje dokonania Władysława Łokietka w procesie jednoczenia ziem polskich • przedstawia okoliczności i 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia zmiany gospodarcze i administracyjne wprowadzone za panowania Wacława II • opisuje przyczyny i przebieg buntu możnowładców pod wodzą wójta Alberta • określa rolę Polski na arenie międzynarodowej • wyjaśnia znaczenie sojuszy zawartych przez Polskę z Danią i Węgrami 	

			<p>Łokietka w Krakowie dla integracji państwa polskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje próby odzyskania przez Władysława Łokietka Pomorza Gdańskiego 	<p>przebieg bitwy pod Płowcami w 1333 r.</p>		
6. Państwo Kazimierza Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> • odbudowa Królestwa Polskiego za czasów Kazimierza Wielkiego • reformy gospodarcze (prawna, skarbowa, monetarna) przeprowadzone przez Kazimierza Wielkiego • założenie Akademii Krakowskiej • dyplomatyczne rozwiązanie konfliktów z Krzyżakami i Czechami • ekspansja terytorialna Polski na tereny Rusi Halickiej 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: przywilej składu, prawo przymusu drogowego, poradne • wie, kim był i czym zasłynął Kazimierz Wielki • wskazuje na mapie państwo Kazimierza Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje wydarzenia związane z datami: 1335 r., 1343 r., 1364 r., 1370 r. • charakteryzuje politykę zagraniczną Kazimierza Wielkiego • określa przyczyny i skutki ekspansji na tereny Rusi Halickiej • wymienia reformy gospodarcze wprowadzone przez Kazimierza Wielkiego • omawia wkład Kazimierza Wielkiego w umocnienie państwa polskiego pod względem politycznym i gospodarczym 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata i omawia związane z nimi wydarzenia: 1366 r. i 1348 r. • opisuje działania dyplomatyczne Kazimierza Wielkiego mające na celu zakończenie sporów z Czechami i Krzyżakami • omawia reformy wprowadzone przez Kazimierza Wielkiego i ich znaczenie dla unifikacji i rozwoju gospodarczego ziem polskich • przedstawia rozwój terytorialny państwa Kazimierza Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje cele polityki Kazimierza Wielkiego związane z umacnianiem pozycji państwa polskiego • charakteryzuje znaczenie podboju Rusi Halickiej dla rozwoju gospodarczego państwa polskiego • prezentuje politykę Kazimierza Wielkiego wobec Żydów • podaje przykłady miejscowości, w których wybudowano Orle Gniazda 	<ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć

	<ul style="list-style-type: none"> • śmierć Kazimierza Wielkiego – koniec dynastii Piastów 					
Rozdział II: Społeczeństwo średniowiecza						
1. System feudalny	<ul style="list-style-type: none"> • społeczeństwo feudalne • podział społeczeństwa na stany • kultura rycerska i dworska • narodziny monarchii stanowej w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: senior, wasal, lenno, hołd lenny, system feudalny, stan • określa powiązania tworzące drabinę feudalną społeczeństwa średniowiecznego • wymienia stany: rycerstwo, duchowieństwo, mieszczaństwo i chłopów • przedstawia przebieg hołdu lennego oraz pasowania na rycerza 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: suzeren, społeczeństwo stanowe, monarchia patrymonialna • wyjaśnia zasady funkcjonowania systemu feudalnego • omawia pozycję prawną i majątkową stanu rycerskiego • podaje cechy charakterystyczne kultury rycerskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • tłumaczy, na czym polegała zasada „Wasal mojego wasala nie jest moim wasalem” • przedstawia pozycję społeczną duchowieństwa, rycerstwa, chłopów i mieszczan • charakteryzuje monarchię stanową 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia mechanizmy powstania i funkcjonowania systemu feudalnego • na przykładzie państwa polskiego zjednoczonego przez Władysława Łokietka przedstawia cechy monarchii stanowej • omawia różnice pomiędzy monarchią patrymonialną a monarchią stanową 	<ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski dotyczące funkcjonowania systemu feudalnego, - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
2. Życie średniowiecznej wsi	<ul style="list-style-type: none"> • wieś we wczesnym średniowieczu • zmiany w rolnictwie w XIII i XIV w. • kolonizacja na prawie niemieckim • lokacja osad wiejskich • życie codzienne 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: lokacja, sołtys, dwupółowka, trójpółowka • podaje przyczyny rozwoju kolonizacji wiejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: ława, wolnizna metoda wypaleniskowa • wymienia wynalazki i ulepszenia w rolnictwie wprowadzone w XII – XIV w. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia obowiązki i uprawnienia sołtysa i wyjaśnia jego specyficzną rolę w osadzie • wyjaśnia, dlaczego trójpółowka była skuteczniejszą metodą uprawy ziemi niż 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia znaczenie kolonizacji wiejskiej dla rozwoju gospodarczego Polski w XIII–XIV w. • tłumaczy pochodzenie nazw miejscowości, takich jak Środa, Piątek, Wola, Piekary, Kowale 	

	<p>mieszkańców średniowiecznej wsi</p> <ul style="list-style-type: none"> • układ przestrzenny wsi w średniowieczu • pochodzenie nazw miejscowości 		<ul style="list-style-type: none"> • omawia etapy zakładania wsi na prawie niemieckim • charakteryzuje zajęcia i życie codzienne chłopów w średniowieczu 	dwupółwka i gospodarka wypaleniskowa	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje lokacje na prawie polskim i niemieckim 	
3. Średniowieczne miasto i jego mieszkańcy	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój miast w średniowiecznej Europie • układ przestrzenny miasta w średniowieczu • struktura organizacji rzemieślniczej – cechu • życie codzienne w średniowiecznym mieście 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: patrycjat, pospólstwo, plebs, rada miejska, burmistrz, ława, cech, czeladnik • wymienia warstwy społeczne w miastach średniowiecznych • przedstawia warunki życia codziennego w średniowiecznym mieście 	<ul style="list-style-type: none"> • tłumaczy, na czym polegała lokacja miasta na prawie magdeburskim • wyjaśnia, jakie funkcje pełniły w średniowiecznym mieście: ratusz, pręgierz, rynek, targowisko, mury • podaje elementy obronne średniowiecznego miasta • określa rolę miast w polityce i gospodarce państw europejskich 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje życie codzienne mieszczan o różnym statusie społecznym • omawia kompetencje wójta, rady miejskiej i burmistrza 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, co oznaczało powiedzenie: „Powietrze miejskie czyni wolnym” • porównuje rolę i znaczenie miast polskich i europejskich w średniowieczu • charakteryzuje znaczenie hanzy bałtyckiej dla tego regionu 	<ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć

<p>4. Kościół w średniowieczu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zróżnicowanie stanu duchownego • zakony benedyktynów i cystersów oraz ich rola w społeczeństwie średniowiecznym • wpływ Kościoła na średniowieczną kulturę • założenie zakonów żebraczych • ruchy heretyckie funkcjonujące w średniowieczu • kryzys papieżstwa i niewola awiniońska • sobór w Konstancji 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: duchowieństwo, benedyktyni, cystersi, ruchy heretyckie, inkwizycja, zakony żebracze • wskazuje na mapie najpopularniejsze w średniowieczu miejsca pielgrzymek – Rzym i Santiago de Compostela • wyjaśnia wyrażenie „benedyktyńska praca” 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata soboru w Konstancji: 1414–1418 • przedstawia dokonania postaci: św. Benedykta z Nursji, św. Franciszka z Asyżu, św. Dominika Guzmána • wymienia średniowieczne ruchy heretyckie: waldensów i albigensów • określa rolę Kościoła w rozwoju państw europejskich 	<ul style="list-style-type: none"> • określa przyczyny i skutki utworzenia zakonów żebraczych oraz ich znaczenie • uzasadnia, dlaczego działalność ruchów heretyckich wywołała sprzeciw Kościoła • charakteryzuje poglądy wyznawane przez albigensów i waldensów • wymienia najstarsze ośrodki zakonne na ziemiach polskich • wskazuje na mapie tereny europejskie, na których organizowano w średniowieczu krucjaty 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje sytuację materialną duchowieństwa w średniowieczu i wskazuje źródła majątku Kościoła • wyjaśnia wpływ zakonów na gospodarkę i kulturę w społeczeństwie średniowiecznym • porównuje zakony żebracze z zakonami rycerskimi oraz tłumaczy ich rolę 	<ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski na temat roli kościoła w życiu średniowiecznych ludzi, - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
<p>5. Kultura i nauka wieków średnich</p>	<ul style="list-style-type: none"> • uniwersalny charakter kultury średniowiecznej • średniowieczne wzorce osobowe: asceta, rycerz, władca • rola łaciny jako międzynarodowego języka dyplomacji, nauki i kultury 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: uniwersytet, scholastyka, sztuki wyzwolone • wymienia średniowieczne wzorce osobowe: ascety, rycerza, władcy • określa obszary kultury, na które miał 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania św. Tomasza z Akwinu • wyjaśnia, dlaczego kultura średniowiecza określana jest mianem uniwersalnej • omawia znaczenie łaciny w średniowiecznej 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje średniowieczne wzorce osobowe • przedstawia postacie, które w kulturze europejskiej uznaje się za wzorce: Szymona Słupnika, Rolanda, Karola Wielkiego • omawia cechy 	<ul style="list-style-type: none"> • określa rolę kobiet w średniowieczu na przykładzie Eleonory Akwitańskiej i Jadwigi Śląskiej • wymienia pierwsze europejskie uniwersytety i omawia ich rolę dla rozwoju nauki w średniowieczu 	<ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski na temat roli nauki w średniowieczu, - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć

	<ul style="list-style-type: none"> • edukacja i uniwersytety w średniowieczu 	wpływ Kościoła	<p>Europie</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje wpływ Kościoła na rozwój architektury i sztuki 	<p>charakterystyczne kultury rycerskiej, dworskiej i ludowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia znaczenie działalności ojców Kościoła i św. Tomasza z Akwinu 	
6. W cieniu kościołów i zamków	<ul style="list-style-type: none"> • architektura średniowiecznej Europy • cechy charakterystyczne architektury, malarstwa i rzeźby w stylu romańskim oraz gotyckim • sztuka polskiego średniowiecza • średniowieczna rzeźba i zdobnictwo 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przykładowe zabytki romańskie i gotyckie na ziemiach polskich, w tym w swoim regionie • wymienia cechy charakterystyczne dla stylu romańskiego i gotyckiego 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: portal, prezbiterium, przypora, inicjał, miniatura, <i>Biblia pauperum</i> • posługując się mapą wskazuje miejsca najslawniejszych zabytków architektury romańskiej i gotyckiej • wyjaśnia, w jaki sposób kopiowano i ozdabiano księgi w średniowieczu 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje styl romański ze stylem gotyckim i wymienia ich cechy charakterystyczne • wskazuje na mapie państwa, w których znajduje się najwięcej zabytków romańskich i gotyckich • podaje przykłady średniowiecznych budowli świeckich • tłumaczy rolę Kościoła w rozwoju architektury i sztuki średniowiecznej 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia genezę architektury romańskiej • omawia znaczenie <i>Biblia pauperum</i> dla upowszechniania zasad religii chrześcijańskiej • tłumaczy, dlaczego polskie budownictwo w stylu romańskim nie rozwinęło się w tak wysokim stopniu jak w Europie Zachodniej 	
Rozdział III: U schyłku średniowiecza						
1. Unia Polski z Litwą	<ul style="list-style-type: none"> • panowanie Andegawenów w Polsce • przywilej koszycki • sytuacja na Litwie przed zawarciem unii z Polską 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: przywilej, unia, unia personalna, bojarzy • wymienia postanowienia unii w Krewie i Horodle • wskazuje na mapie Królestwo Polskie, 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia wydarzenia związane z latami: 1374 r., 1385 r., 1401 r., 1413 r. • przedstawia dokonania postaci: Mendoga, Ludwika Andegaweńskiego, 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia okoliczności wstąpienia na polski tron Ludwika Andegaweńskiego • opisuje okoliczności zawarcia unii polsko-litewskiej w Krewie 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje sytuację Polski i Litwy w drugiej połowie XIV w. • przedstawia rozwój terytorialny i polityczny państwa litewskiego w XIII i XIV w. 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia znaczenie unii polsko-litewskiej na tle sytuacji międzynarodowej w Europie • porównuje unię polsko-litewską z innymi

	<ul style="list-style-type: none"> • unia polsko-litewska w Krewie • znaczenie chrystianizacji Litwy na arenie międzynarodowej • unia w Wilnie i Horodle 	Wielkie Księstwo Litewskie, państwo zakonu krzyżackiego, Węgry	<p>Giedymina, Jadwigi, Władysława Jagiełły, Witolda</p> <ul style="list-style-type: none"> • na podstawie drzewa genealogicznego wskazuje pokrewieństwo między Piastami, Andegawenami i Jagiellonami • podaje przyczyny i skutki wstąpienia Władysława Jagiełły na tron polski 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego unia polsko-litewska była odnawiana w Wilnie w 1401 r. i w Horodle w 1413 r. • wskazuje korzyści i zagrożenia wynikające z zawarcia unii polsko-litewskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia panowanie Jadwigi i Władysława Jagiełły • opisuje skutki unii w Krewie dla sytuacji międzynarodowej Litwy 	funkcjonującymi wówczas w Europie (np. unia kalmarska)
2. Wielka wojna z zakonem krzyżackim	<ul style="list-style-type: none"> • przyczyny wybuchu wielkiej wojny z zakonem krzyżackim • bitwa pod Grunwaldem i jej znaczenie • pokój toruński z 1411 r. i skutki wielkiej wojny z Krzyżakami • rola konfliktu polsko-krzyżackiego na arenie międzynarodowej • postanowienia soboru w 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny wielkiej wojny z zakonem krzyżackim • podaje wydarzenia związane z latami: 15 lipca 1410 r., 1411 r., 1414–1418 • wymienia postanowienia pokoju toruńskiego z 1411 r. 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Ulricha von Jungingena, Zawiszy Czarnego, Mikołaja Trąby, Pawła Włodkowica • wskazuje na mapie Czerwińsk, Grunwald, Malbork, Toruń • wymienia skutki wielkiej wojny z Krzyżakami • omawia udział Polaków na soborze w Konstancji 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia przebieg działań wojennych w czasie wielkiej wojny z zakonem w latach 1409–1411 • omawia przebieg bitwy pod Grunwaldem 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje sytuację państwa polsko-litewskiego na przełomie XIV i XV w. • opisuje uzbrojenie lekkiej jazdy litewskiej biorącej udział w bitwie pod Grunwaldem • ocenia udział Pawła Włodkowica w obradach soboru w Konstancji • wymienia najważniejsze tezy przedstawione przez Pawła Włodkowica na soborze 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia podstawowe elementy uzbrojenia rycerzy z początku XV w.

	Konstancji					
3. Europa Zachodnia w XIV i XV wieku	<ul style="list-style-type: none"> • epidemia dżumy w XIV w. • przyczyny, najważniejsze wydarzenia i skutki wojny stuletniej • ruchy heretyckie i ich przedstawiciele • powstania ludowe • wprowadzenie broni palnej i wzrost znaczenia armii zaciężnej 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1337–1453 – wojna stuletnia • tłumaczy pojęcie „czarna śmierć” • wskazuje na mapie państwa biorące udział w wojnie stuletniej • przedstawia co najmniej jedną przyczynę i jeden skutek wojny stuletniej 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Joanny d’Arc, Jana Husa, Johna Balla, Johna Wicklefa, Jana Žižki • podaje niektóre skutki epidemii dżumy w XIV w. • wymienia powstania ludowe, które wybuchły na terenie Francji i Anglii w XIV i XV w. • wyjaśnia skutki wprowadzenia broni palnej i armii zaciężnej • omawia główne założenia husytyzmu 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie główne kierunki rozprzestrzeniania się „czarnej śmierci” • omawia skutki epidemii dżumy • wymienia przyczyny i następstwa wojny stuletniej • wskazuje na mapie tereny, na których toczyły się walki podczas wojny stuletniej oraz buntów chłopskich 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia przyczyny wystąpień ludowych na terenie Francji i Anglii w XIV i XV w. • charakteryzuje nowe techniki walki wprowadzone w XV w.: zastosowanie broni palnej, walka taborem, uformowanie armii zaciężnej • przedstawia przyczyny i przebieg powstania husytów w Czechach • wyjaśnia, dlaczego Jana Husa spalono na stosie 	<ul style="list-style-type: none"> • określa wpływ husytyzmu dla rozwoju Europy
4. Nowe potęgi w Europie Wschodniej	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój terytorialny Polski i Litwy • wzrost znaczenia Moskwy • ekspansja imperium osmańskiego w Europie • bitwa pod Warną 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1444 r. – bitwa pod Warną, 1453 r. – zdobycie Konstantynopola • poprawnie posługuje się terminami: sułtan, janczarzy, car • wskazuje na mapie: imperium osmańskie, 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Władysława III Warneńczyka, Jana Hunyadyego, Dymitra Dońskiego, Iwana III Srogiego, Iwana IV Groźnego • wyjaśnia skutki zdobycia 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia czynniki, które decydowały o sile militarnej imperium tureckiego • wskazuje na mapie kolejne ziemie podbijane przez Turków w Europie • omawia przebieg bitwy pod Warną 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje oddziały janczarów z oddziałami piechoty europejskiej • uzasadnia, dlaczego upadek Konstantynopola jest uznawany za jedną z granicznych dat średniowiecza 	

	<ul style="list-style-type: none"> • upadek Konstantynopola 	<p>Konstantynopol, Warnę, Wielkie Księstwo Moskiewskie</p>	<p>Konstantynopola przez Turków</p> <ul style="list-style-type: none"> • określa rolę rozwoju państwa moskiewskiego dla tego regionu 		<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, z jakiego powodu po klęsce Konstantynopola wyznawcy prawosławia zaczęli nazywać Moskwę trzecim Rzymem • ocenia konsekwencje, jakie miały dla Polski i Litwy powstanie imperium osmańskiego oraz zjednoczenie ziem ruskich 	
5. Wojna trzynastoletnia	<ul style="list-style-type: none"> • znaczenie powstania Związku Jaszczurczego i Związku Pruskiego • przyczyny wybuchu wojny trzynastoletniej • przebieg działań wojennych w latach 1454–1466 • postanowienia drugiego pokoju toruńskiego • skutki wojny trzynastoletniej 	<ul style="list-style-type: none"> • określa ramy czasowe wojny trzynastoletniej • wskazuje podstawową przyczynę wybuchu konfliktu • poprawnie posługuje się terminem stan szlachecki • wskazuje na mapie ziemie przyłączone do Polski w wyniku podpisania drugiego pokoju toruńskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • zna wydarzenia związane z latami: 1440 r., 1454 r., 1462 r., 1466 r. • przedstawia dokonania postaci: Jana Bażyńskiego, Piotra Dunina, Kazimierza Jagiellończyka • wymienia przyczyny i skutki wojny trzynastoletniej • omawia znaczenie armii zaciężnej w wojnie trzynastoletniej 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia poszczególne etapy wojny trzynastoletniej • wskazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew wojny trzynastoletniej • podaje nazwy ziem odzyskanych przez Królestwo Polskie na mocy pokoju toruńskiego z 1466 r. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego szlachta i mieszczaństwo mieszkający w Prusach dążyli do przyłączenia ich ziem do Polski • porównuje działania wielkiej wojny z zakonem prowadzonej przez Władysława Jagiełłę do działań zbrojnych prowadzonych podczas wojny trzynastoletniej • omawia zmiany, które zaszły w sytuacji międzynarodowej Polski po wojnie trzynastoletniej 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia znaczenie wydarzeń wojny trzynastoletniej na tle sytuacji politycznej i społecznej ówczesnej Europy

					• ocenia znaczenie przywilejów nadanych w czasie wojny trzynastoletniej stanowi szlacheckiemu	
6. Kultura późnego średniowiecza w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> • rozkwit kultury polskiej w XIV i XV w. • wybitni polscy uczeni średniowiecza i ich dokonania • najważniejsze osiągnięcia polskiej architektury i sztuki gotyckiej • twórczość rzeźbiarska Wita Stwosza 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia najslynniejsze przykłady sztuki gotyckiej w Polsce: m.in. ołtarz Wita Stwosza, Bazylikę Mariacką w Gdańsku, Barbakan w Krakowie, ratusz w Toruniu • wie, kim był i czym zasłynął Wit Stwosz oraz Mikołaj Kopernik 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Wita Stwosza, Marcina Króla, Wojciecha z Brudzewa, Mikołaja Kopernika, Pawła Włodkowica, Jana Ostroroga • omawia znaczenie odnowienia Akademii Krakowskiej w 1400 r. • wyjaśnia, dlaczego okres panowania Kazimierza Jagiellończyka nazywany jest złotą jesienią polskiego średniowiecza • potrafi wymienić przykłady budowli w stylu gotyckim w swoim regionie 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie tereny, na których powstało najwięcej budowli w stylu gotyckim • porównuje rozwój kultury polskiej z kulturą europejską • wyjaśnia na czym polega specyfika sztuki i literatury polskiej omawianego okresu • wymienia czas powstania oraz twórców znanych w regionie budowli i dzieł z okresu późnego średniowiecza 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy charakterystyczne rzeźby średniowiecznej na przykładzie piety i Pięknnej Madonny • wyjaśnia, na czym polega wartość historyczna i kulturowa ołtarza Wita Stwosza • omawia dokonania sławnych absolwentów Akademii Krakowskiej • samodzielnie dociera do informacji dotyczących kultury późnego średniowiecza w swoim regionie (np. przy realizacji projektu) 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje osiągnięcia kultury późnego średniowiecza w swoim regionie na tle kultury polskiej i europejskiej
Rozdział IV: Narodziny nowożytnego świata						

<p>1. Cywilizacje Ameryki</p>	<ul style="list-style-type: none"> • cywilizacje Ameryki prekolumbijskiej • osiągnięcia naukowo-techniczne oraz sztuka Olmeków, Majów, Azteków i Inków 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie tereny zamieszkałe przez Azteków, Majów i Inków • wymienia najważniejsze ośrodki cywilizacyjne rdzennych mieszkańców Ameryki • wskazuje podstawowe osiągnięcia cywilizacyjne kultur prekolumbijskich 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia najważniejsze osiągnięcia techniczne cywilizacji prekolumbijskich 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje poziom rozwoju cywilizacji prekolumbijskich z cywilizacją Europejczyków • wskazuje cechy charakterystyczne sztuki prekolumbijskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, dlaczego Majowie są określane przez niektórych uczonych Grekami Ameryki 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia funkcjonowanie poczty i sieci dróg w państwie Inków • przedstawia system wierzeń Azteków
<p>2. Wielkie odkrycia geograficzne</p>	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój nauki i techniki w Europie w XV w. • sytuacja gospodarcza i społeczna na kontynencie europejskim w XV w. • utrudnienia w handlu z krajami Dalekiego Wschodu • poszukiwanie morskiej drogi do Indii • odkrycia żeglarzy portugalskich • nawiązanie przez Europejczyków bezpośrednich 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje wydarzenia związane z latami: 1492 r., 1498 r., 1519–22 r. • wymienia nazwiska głównych odkrywców z XV i XVI w. • wskazuje na mapie szlaki wypraw najważniejszych odkrywców – Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Henryka Żeglarza, Bartłomieja Diaza, Vasco da Gamy, Krzysztofa Kolumba, Ferdynanda Magellana • poprawnie posługuje się terminami: astrolabium, karawela, kompas, busola • wymienia co najmniej dwie przyczyny wielkich odkryć geograficznych 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje przebieg wypraw wielkich odkrywców: Vasco da Gamy, Krzysztofa Kolumba, Ferdynanda Magellana • wyjaśnia, dlaczego Hiszpania i Portugalia miały największy udział w wielkich odkryciach geograficznych • przedstawia dokonania postaci: Ameriga Vespucciego, Paola Toscanellego • szczegółowo omawia przyczyny wielkich odkryć 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia zasługi, jakie mieli dla rozwoju żeglarstwa Henryk Żeglarz, Ferdynand Aragoński i Izabela Kastylijska • omawia postanowienia traktatu w Tordesillas i jego skutki • charakteryzuje organizację wypraw odkrywczych oraz zasady organizacji kolonii • ocenia, jaki wpływ na odkrycia geograficzne miał rozwój kartografii i nawigacji 	

	<p>kontaktów handlowych z Afryką i Indiami</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyprawa Krzysztofa Kolumba i znaczenie odkrycia Ameryki • wyprawa Ferdynanda Magellana dookoła świata • układ w Tordesillas 			geograficznych		
3. Skutki wielkich odkryć	<ul style="list-style-type: none"> • podbój Ameryki przez konkwistadorów • zagłada Indian • zniszczenie dorobku kulturalnego ludów Ameryki • wzajemne wpływy cywilizacyjne pomiędzy Europą a nowo odkrytym kontynentem • skutki odkryć geograficznych 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminem: konkwistador • wymienia skutki odkryć geograficznych dla rdzennych mieszkańców Ameryki • wskazuje wpływ odkryć na rozwój Europy nowożytnej 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia dokonania postaci: Ferdynanda Corteza, Francisca Pizarra, Montezumy, Atahualpy • przedstawia następstwa odkryć geograficznych dla gospodarki Europy • wskazuje na mapie szlaki handlowe tworzące tzw. złoty trójkąt • posługuje się pojęciami: rewolucja cen, dualizm ekonomiczny 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia etapy podboju państwa Azteków i Inków • wyjaśnia przyczyny powstania kolonii w Ameryce • wskazuje na mapie tereny zajęte przez Hiszpanów i Portugalczyków 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje wymianę handlową pomiędzy Ameryką, Europą i Afryką na szlaku tzw. złotego trójkąta • podaje przyczyny zmniejszenia się liczby rdzennych mieszkańców Ameryki w XVI w. • omawia funkcjonowanie europejskich kolonii w Ameryce 	

<p>4. Gospodarka w epoce kolonialnej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zmiany w gospodarce europejskiej wywołane odkryciami geograficznymi • nowe środki płatnicze – weksle i banknoty • kompanie handlowe i ich rola w XVII i na początku XVIII w. • powstanie nowych form produkcji: praca nakładcza i manufaktura • początki gospodarki kapitalistycznej • niewolnictwo i jego rola w gospodarce kolonialnej 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, kim byli korsarze • omawia model dualizmu w rozwoju gospodarczym • poprawnie posługuje się terminami: kompania handlowa, praca nakładcza, manufaktura, kapitalizm 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia najważniejsze zmiany gospodarcze spowodowane odkryciami geograficznymi, m.in.: rozwój handlu, zwiększenie produkcji, zmiany w rolnictwie • tłumaczy, na czym polegała praca nakładcza • omawia znaczenie założenia kompanii handlowych dla rozwoju wymiany towarowej między Europą a Afryką, Azją i Ameryką 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia zmiany, jakie zaszły w handlu w wyniku odkryć geograficznych • charakteryzuje podział gospodarczy kontynentu europejskiego: państwa na zachód od Łaby specjalizujące się w handlu i rzemiośle, państwa na wschód od Łaby – zdominowane przez rolnictwo • wyjaśnia przyczyny wprowadzenia pracy nakładczej 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia zmiany w rolnictwie spowodowane wzrostem wymiany handlowej • wymienia korzyści, jakie niosło za sobą wprowadzenie do użytku weksli i banknotów • tłumaczy znaczenie określenia, że gospodarka \w epoce kolonialnej zaczęła mieć charakter globalny 	
<p>5. Kultura odrodzenia w Europie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • idea humanizmu i nawiązania do antyku • wynalazek druku i jego wpływ na rozpowszechnienie się idei odrodzenia • rola Włoch w powstaniu i rozwoju renesansu 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia najsłynniejsze postacie odrodzenia: Mikołaja Kopernika, Leonarda da Vinci, Michała Anioła i Galileusza • poprawnie posługuje się terminami: mecenas, renesans, odrodzenie, humanizm 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Mikołaja Kopernika, Leonarda da Vinci, Galileusza, Giordana Bruna, Michała Anioła, Erazma z Rotterdamu, Jana Gutenberga • tłumaczy znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia sens stwierdzenia: „Człowiekiem jestem i nic, co ludzkie, nie jest mi obce” • podaje tytuły najsłynniejszych dzieł włoskiego renesansu • wymienia 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia rolę uniwersytetów w rozwoju nauki w odrodzeniu • tłumaczy, na czym polegał mecenas • wskazuje podobieństwa oraz różnice pomiędzy sztuką średniowiecza 	

	<ul style="list-style-type: none"> • główne ośrodki odrodzenia w Europie • działalność i osiągnięcia Leonarda da Vinci • przedstawiciele renesansu: Michał Anioł i Erazm z Rotterdamu • zmiany w nauce i technice w okresie odrodzenia 	<ul style="list-style-type: none"> • określa, w którym państwie narodził się renesans • wymienia cechy charakterystyczne architektury renesansu 	<p>wynalezienia druku dla rozwoju renesansowej nauki</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady dzieł artystów epoki odrodzenia • podaje przykłady inspiracji sztuką antyczną w architekturze i dziełach renesansowych artystów 	<p>najsłynniejszych mecenasów włoskiego odrodzenia</p>	<p>i renesansu</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje humanizm jako nowy nurt w filozofii i kulturze 	
6. Nowe wyznania w Europie	<ul style="list-style-type: none"> • Kościół na początku XVI w. • przyczyny reformacji • główne nurty ruchu reformacyjnego i ich twórcy • anglikanizm – przyczyny i przebieg reformacji w Anglii • przebieg ruchu reformacyjnego – dysputy, prześladowania i wojny religijne 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje wydarzenie i znaczenie roku 1517 • określa, kim był i czym zasłynął Marcin Luter i Jan Kalwin • prawidłowo stosuje pojęcia: odpust, protestantyzm 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia wydarzenia związane z latami: 1534 r., 1536 r., 1555 r. • podaje główne tezy głoszone przez Marcina Lutra i Jana Kalwina • poprawnie posługuje się terminami: symonia, nepotyzm, reformacja, luteranizm, kalwinizm, arianie • wymienia główne przyczyny i skutki reformacji • prezentuje główne nurty ruchu 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie państwa, w których reformacja miała największy zasięg • przedstawia dokonania postaci: Marcina Lutra, Jana Kalwina, Henryka VIII • charakteryzuje wyznania protestanckie: luteranizm, kalwinizm, anglikanizm • przedstawia gospodarcze skutki ruchu reformacyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, kim byli arianie • omawia organizację kościołów protestanckich • tłumaczy znaczenie zasady „czyj kraj, tego religia” i określa jego dalekosiężne skutki • ocenia, jaki wpływ na rozpowszechnienie idei reformacji miało wynalezienie druku 	<ul style="list-style-type: none"> • dostrzega wpływ reformacji na umocnienie władzy państwowej w niektórych krajach protestanckich (np. Prusy Książęce, Szwecja)

			reformacyjnego			
7. Kontreformacja	<ul style="list-style-type: none"> • postanowienia soboru trydenckiego • cele i sposób działania jezuitów • zmiany w Kościele katolickim • wojna trzydziestoletnia 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje rok zwołania soboru trydenckiego – 1545 • wymienia podstawowe założenia kontrreformacji • wymienia przynajmniej dwie zmiany wprowadzone w Kościele katolickim w wyniku soboru trydenckiego 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: inkwizycja, indeks ksiąg zakazanych, jezuita, nuncjusz, kongregacja • omawia główne zasady działalności zakonu jezuitów • porównuje wnętrze zboru protestanckiego z wystrojem Kościoła katolickiego • wymienia zmiany wprowadzone w Kościele katolickim w wyniku soboru trydenckiego • przedstawia przyczyny i skutki wojny trzydziestoletniej 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje sytuację w Kościele katolickim w XVI w. • wymienia zadania inkwizycji w walce z reformacją • wyjaśnia, w jakim celu sporządzono indeks ksiąg zakazanych • przedstawia postać Ignacego Loyoli 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia reformy wprowadzone w Kościele katolickim po soborze trydenckim • charakteryzuje ideologiczne założenia wystroju wnętrza zboru protestanckiego i kościoła katolickiego • ocenia rolę jezuitów w walce z reformacją • omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny trzydziestoletniej 	<ul style="list-style-type: none"> • zna pojęcie reforma katolicka, potrafi wyjaśnić różnicę pomiędzy pojęciami: kontrreformacja i reforma katolicka
Rozdział V: Rzeczpospolita w XVI wieku						
1. Początki demokracji szlacheckiej	<ul style="list-style-type: none"> • przywileje szlacheckie • ekonomiczne podstawy demokracji 	<ul style="list-style-type: none"> • prawidłowo stosuje pojęcia: magnateria i szlachta średnia, sejm walny, sejmiki, poseł, przywilej 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: szlachta zagrodowa, gołota, senat, instrukcje 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: konstytucje sejmowe, podskarbi, 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia znaczenie przywilejów szlacheckich • omawia pozycję gospodarczą i 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje ustroj Rzeczpospolitej XVI w. do ustrojów innych krajów

	<p>szlacheckiej</p> <ul style="list-style-type: none"> • znaczenie konstytucji <i>Nihil novi</i> • instytucje demokracji szlacheckiej – sejm walny i sejmiki • reformy związane z ruchem egzekucyjnym 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym była egzekucja praw i dóbr • wymienia trzy stany sejmujące 	<p>poselskie, izba poselska, marszałek, <i>veto</i>, hetman, ruch egzekucyjny, królewsczyzny</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia najważniejsze przywileje szlacheckie • charakteryzuje różnorodność stanu szlacheckiego • przedstawia etapy kształtowania się ustroju demokracji szlacheckiej 	<p>kanclerz, sejm walny</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia genezę stanu szlacheckiego • wyjaśnia zasady działalności ruchu egzekucyjnego • przedstawia funkcjonowanie sejmu walnego • wyjaśnia, czym było wojsko kwarciane 	<p>polityczną szlachty polskiej w XVI w.</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównuje sytuację polityczną i majątkową średniej szlachty z pozycją gołoty • charakteryzuje przebieg obrad sejmiku szlacheckiego 	<p>europejskich</p>
<p>2. Rozwój gospodarczy Polski</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zasady funkcjonowania folwarku pańszczyźnianego • życie codzienne mieszkańców polskiej wsi w XVI–XVIII w. • rola Gdańska w rozwoju gospodarczym Królestwa Polskiego w XVI w. • zmiany w handlu europejskim w XVI w. 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: folwark, pańszczyzna • wskazuje na mapie główne ośrodki handlowe na ziemiach polskich • określa rolę Gdańska w rozwoju handlu morskigo 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia produkty eksportowane z Polski w XV– XVII w. • podaje nazwy towarów importowanych do Polski w XV– XVII w. • wyjaśnia znaczenie Gdańska dla wymiany towarowej między Polską a Europą Zachodnią • omawia funkcjonowanie folwarku pańszczyźnianego 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przyczyny rozwoju folwarków pańszczyźnianych • charakteryzuje pozycję gospodarczą Gdańska oraz jego mieszkańców w XVI–XVII w. 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia wpływ rozwoju gospodarczego Polski w XVI w. na poziom życia poszczególnych grup społecznych • omawia propozycje reform społeczno-gospodarczych Jana z Ludziska oraz arian 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje drogi rozwoju Europy Wschodniej i Europy Zachodniej dostrzegając genezę współczesnych różnic w rozwoju gospodarczym Europy wschodniej i zachodniej w XVI w.

<p>3. Czasy Zygmunta Starego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • funkcjonowanie unii polsko-litewskiej w czasach Jagiellonów • polityka dynastyczna Jagiellonów • panowanie Zygmunta Starego • przyczyny i znaczenie hołdu pruskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie państwa, w których na przełomie XV i XVI w. władzę sprawowali Jagiellonowie • lokalizuje na mapie kraje, z którymi Rzeczpospolita prowadziła wojny za panowania Zygmunta Starego • podaje najważniejsze wydarzenia z wojny z Moskwą i z zakonem krzyżackim 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje wydarzenia związane z latami: 1515 r., 1525 r. • charakteryzuje sytuację międzynarodową Polski za panowania Zygmunta Starego • wyjaśnia przyczyny i przebieg ostatniego konfliktu zbrojnego z zakonem krzyżackim 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie ziemie utracone w XVI w. przez Wielkie Księstwo Litewskie na rzecz Moskwy • wyjaśnia przyczyny podpisania porozumienia jagiellońsko-habsburskiego w Wiedniu • przedstawia przyczyny, przebieg i skutki konfliktu z Moskwą 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia znaczenie hołdu pruskiego dla sytuacji międzynarodowej Polski • ocenia wpływ rządów Zygmunta Starego na umocnienie międzynarodowej pozycji państwa polskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • dokonuje bilansu rządów Zygmunta Starego na szerokim tle sytuacji międzynarodowej
<p>4. Rzeczpospolita Obojga Narodów</p>	<ul style="list-style-type: none"> • panowanie Zygmunta Augusta • pierwsza wojna o Inflanty i jej następstwa • początki polskiej floty • unia polsko-litewska w Lublinie • powstanie Rzeczypospolitej Obojga Narodów • skutki unii lubelskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: unia realna i unia personalna • wymienia postanowienia unii lubelskiej • lokalizuje na mapie tereny Wielkiego Księstwa Litewskiego i ziemie Korony 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje wydarzenia związane z latami: 1563–1570, 1569, 1572 • wyjaśnia przyczyny i skutki zawarcia unii w Lublinie • wskazuje na mapie Carstwo Rosyjskie, ziemie włączone na mocy unii lubelskiej do Korony 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przyczyny i skutki wojny o Inflanty • określa konsekwencje zawarcia unii lubelskiej • przedstawia stanowisko zwolenników unii realnej Polski i Litwy • podaje argumenty przeciwników zawarcia unii polsko-litewskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje ustrój, podział administracyjny, obszar oraz zróżnicowanie narodowościowe i religijne Rzeczypospolitej Obojga Narodów • ocenia panowanie Zygmunta Augusta 	

5. Kultura polskiego odrodzenia	<ul style="list-style-type: none"> • wpływ sytuacji gospodarczej na rozwój polskiej kultury i sztuki w XVI w. • oddziaływanie włoskiego renesansu na rozwój odrodzenia na terenach Rzeczypospolitej • najwybitniejsze polskie dzieła renesansowe 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Mikołaja Reja, Jana Kochanowskiego, Andrzeja Frycza-Modrzewskiego, Mikołaja Kopernika • podaje główne cechy kultury polskiego odrodzenia 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Macieja z Miechowa, Marcina Kromera, Jana Kochanowskiego, Mikołaja Reja, Szymona Szymonowica, Andrzeja Frycza Modrzewskiego • uzasadnia, dlaczego XVI w. w Polsce nazywa się złotym wiekiem • wskazuje wpływy włoskiego renesansu na kulturę polską • wymienia przykładowe dzieła sztuki renesansowej w Polsce oraz w swoim regionie 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przedstawicieli polskiego renesansu i omawia ich największe osiągnięcia • omawia cechy architektury renesansu na przykładzie zabytków w Polsce • charakteryzuje literaturę polskiego odrodzenia i jej znaczenie dla rozwoju języka polskiego • omawia rozwój szkolnictwa w czasach odrodzenia 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, w jaki sposób działalność królowej Bony przyczyniła się do rozwoju polskiej gospodarki i kultury • tłumaczy znaczenie ogłoszenia teorii heliocentrycznej Mikołaja Kopernika i porównuje ją z systemem geocentrycznym • wskazuje renesansowe elementy krakowskiego Wawelu • wymienia kolekcję arrasów Zygmunta Augusta jako przykład sztuki renesansowej 	
6. Kraj wielu wyznań	<ul style="list-style-type: none"> • wieloreligijna tradycja państwa Jagiellonów • rozwój protestantyzmu w Rzeczypospolitej • Obojga Narodów • szkolnictwo 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: bracia polscy, konfederacja, grekokatolicy • wyjaśnia, kim byli arianie 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia wydarzenia związane z latami: 1570 r., 1573 r., • przedstawia dokonania postaci: Jana Łaskiego, Faustyna Socyna, 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia wydarzenia związane z latami: 1596 r., 1602 r. • charakteryzuje rozwój kontrreformacji w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • tłumaczy, w jaki sposób reformacja wpłynęła na rozwój kultury polskiej • omawia wkład arian w rozwój nauki i szkolnictwa • porównuje przebieg 	

	<p>protestanckie w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> • bracia polscy i zasady ich wiary • realizacja uchwał soboru trydenckiego w Rzeczypospolitej • działalność Piotra Skargi • unia brzeska i jej skutki • konfederacja warszawska i jej znaczenie • terytorialne rozmieszczenie grup wyznaniowych w Rzeczypospolitej 		<p>Piotra Skargi, Stanisława Hozjusza</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje tereny zamieszkałe przez katolików, prawosławnych, luteran, kalwinistów i arian 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia postanowienia ugody sandomierskiej i konfederacji warszawskiej • ocenia znaczenie konfederacji warszawskiej dla sytuacji protestantów w Rzeczypospolitej 	<p>reformacji i kontrreformacji w Europie Zachodniej z działalnością tych ruchów na ziemiach polskich</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego poglądy braci polskich zostały uznane za zbyt radykalne i były zwalczane przez przedstawicieli innych wyznań 	
7. Pierwsi królowie elekcyjni	<ul style="list-style-type: none"> • przebieg i skutki pierwszego bezkrólewia • elekcja i ucieczka Henryka Walezego • okoliczności wyboru na króla Stefana Batorego • wojna o Inflanty 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia wydarzenia związane z latami: 1572 r., 1573 r. • poprawnie posługuje się terminami: konfederacja, interreks, sejm elekcyjny, sejm koronacyjny, artykuły henrykowskie 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje wydarzenia związane z latami: 1575 r., 1577 r., 1582 r. • poprawnie posługuje się terminami: sejm konwokacyjny piechota wybraniecka, <i>pacta conventa</i> • przedstawia dokonania postaci: Jakuba Uchańskiego, Henryka Walezego, 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia pierwszych królów elekcyjnych i charakteryzuje ich panowanie • omawia główne założenia artykułów henrykowskich oraz dokumentu <i>pacta conventa</i> • przedstawia znaczenie bezkrólewia po śmierci Zygmunta 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia rolę Jana Zamoyskiego w elekcji Stefana Batorego na króla Polski • określa wpływ pierwszych wolnych elekcji na ukształtowanie ustroju Rzeczypospolitej • charakteryzuje przebieg i skutki wojny polsko-moskiewskiej o Inflanty 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia ciekawostki na temat życia poszczególnych władców i dowódców, - bezbłędnie posługuje się mapą,

			<p>Anny Jagiellonki, Stefana Batorego, Jana Zamoyskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie: Inflanty, Połock, Psków, Smoleńsk • omawia okoliczności pierwszych wolnych elekcji 	Augusta	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia panowanie Stefana Batorego 	
Rozdział VI: Wiek wojen						
1. Angielska monarchia parlamentarna	<ul style="list-style-type: none"> • rządy Tudorów w Anglii • przyczyny konfliktu między angielskim królem a parlamentem • przebieg i skutki wojny domowej w Anglii • rola Olivera Cromwella w polityce republiki angielskiej • podbój Irlandii, uzależnienie Szkocji i powstanie Wielkiej Brytanii 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: gentry, purytanie, rojaliści, restauracja monarchii • podaje co najmniej jedną przyczynę wojny domowej w Anglii • rozumie pojęcie monarchii parlamentarnej 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia wydarzenia związane z latami: 1649 r., 1660 r., 1679 r. • przedstawia dokonania postaci: Henryka VIII, Elżbiety I, Karola I, Olivera Cromwella, Karola II Stuarta, Wilhelma Orańskiego • charakteryzuje ustrój monarchii parlamentarnej 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje rok uchwalenia Aktu Nawigacyjnego – 1651 • podaje przyczyny konfliktu króla Karola I z parlamentem • wymienia przedstawicieli zasiadających w angielskiej Izbie Gmin oraz w Izbie Lordów • omawia przyczyny wojny domowej w Anglii 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia dokonania Olivera Cromwella dla ukształtowania się monarchii parlamentarnej w Anglii • wyjaśnia, kim byli ojcowie pielgrzymi i podaje, jakie święto upamiętnia ich przybycie do Ameryki • określa skutki uchwalenia Aktu nawigacyjnego • przedstawia kolejne etapy kształtowania się angielskiej monarchii parlamentarnej 	
2. Monarchia absolutna we Francji	<ul style="list-style-type: none"> • wojna trzydziestoletnia • rola kardynała 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: monarchia absolutna, 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania co najmniej trzech z 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia działania kardynała Richelieu, które doprowadziły 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia rozwój gospodarczy we Francji 	

	<p>Richelieu w kształtowaniu monarchii absolutnej we Francji</p> <ul style="list-style-type: none"> • ustrój monarchii absolutnej na przykładzie państwa pod panowaniem Ludwika XIV • merkantylizm i jego znaczenie dla gospodarki Francji • wpływ władzy absolutnej na rozwój nauki, kultury i architektury 	<p>merkantylizm</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie monarchii absolutnej • wymienia co najmniej jedną cechę gospodarki merkantylistycznej 	<p>wymieniowych postaci: Ludwika XIV, Armanda Richelieu, Jeana Baptiste'a Colberta, Moliera, Pierre'a Corneille'a, Jeana Baptiste'a Racine'a</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia rządy absolutne na przykładzie panowania Ludwika XIV • podaje przykładowe osiągnięcia kultury i sztuki francuskiej XVII w. 	<p>do stworzenia we Francji monarchii absolutnej</p> <ul style="list-style-type: none"> • określa stosunek Ludwika XIV do innowierców • wyjaśnia, jaką rolę w walce z opozycją wobec rządów króla pełniła Bastylia • podaje zasady funkcjonowania merkantylizmu 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje monarchię absolutną z monarchią parlamentarną • charakteryzuje rozwój kultury i sztuki za panowania Ludwika XIV 	
3. Początki rządów Wazów	<ul style="list-style-type: none"> • panowanie Zygmunta III Wazy • polityka wewnętrzna i zagraniczna • wojny polsko-szwedzkie w pierwszej połowie XVII w. • rola husarii w wojnach w XVII w. 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: rokosz, husaria • podaje co najmniej jedną przyczynę konfliktu Zygmunta III ze szlachtą • wymienia przynajmniej jedną przyczynę i jeden skutek wojen polsko-szwedzkich 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje wydarzenia związane z datą: 1605 r., 1627 r., 1629 r. • przedstawia dokonania postaci: Zygmunta III Wazy, Mikołaja Zebrzydowskiego, Jana Karola Chodkiewicza, Stanisława Koniecpolskiego • wskazuje na mapie tereny, na których 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia okoliczności wyboru Zygmunta III Wazy na króla Polski • wskazuje pokrewieństwo Zygmunta III Wazy z Jagiellonami • wymienia przyczyny i skutki wojen polsko-szwedzkich 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia politykę zagraniczną i wewnętrzną Zygmunta III Wazy • przedstawia sytuację innowierców oraz wpływy jezuitów w państwie rządonym przez Zygmunta III Wazę • opisuje uzbrojenie husarii 	

			toczyły się walki w czasie wojen polsko-szwedzkich			
4. Konflikt z Rosją i Turcją	<ul style="list-style-type: none"> • walki o tron w Rosji • wojna z Rosją • sytuacja na Zaporozu i Kozaczyźnie • wojny z Turcją 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia co najmniej po jednej przyczynie wojen prowadzonych w pierwszej połowie XVII w. z Rosją i Turcją • poprawnie posługuje się terminami: dymitriady, Kozacy, kozaczyzna • wyjaśnia wydarzenia związane z latami: 1610 r., 1620 r. 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: Dzikie Pola, porohy, Zaporozie, ataman, sicz • wyjaśnia wydarzenia związane z latami: 1612 r, 1634 r. • przedstawia dokonania postaci: Borysa Godunowa, Wasyla Szujskiego, Stanisława Żółkiewskiego, Jana Karola Chodkiewicza • omawia sytuację Kozaków zamieszkujących Zaporozie • wskazuje na mapie Smoleńsk, Moskwę, Zaporozie 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje przebieg i skutki walk o tron moskiewski w XVII w. • omawia przyczyny oraz przebieg wojen z Turcją w pierwszej połowie XVII w. • wymienia korzyści i zagrożenia wynikające z powstania kozaczyzny 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje rolę hetmanów Stanisława Żółkiewskiego i Jana Karola Chodkiewicza w bitwach pod Kłuszynem, Cecorą i Chocimiem • przedstawia sytuację militarną Rzeczypospolitej w pierwszej połowie XVII w. 	

<p>5. Powstanie kozackie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • pozycja Kozaków w Rzeczypospolitej • powstanie Chmielnickiego • interwencja rosyjska na Ukrainie • skutki wojny domowej na Ukrainie 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia co najmniej jedną przyczynę powstania kozackiego • wskazuje na mapie zasięg powstania Chmielnickiego • wie, kim był i czym zasłynął Bohdan Chmielnicki 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia wydarzenia związane z latami: 1648 r., 1651 r., 1667 r., 1686 r. • przedstawia dokonania postaci: Władysława IV, Jana Kazimierza, Bohdana Chmielnickiego, Tuhaj-beja, Jeremiego Wiśniowieckiego • omawia pozycję społeczną i polityczną Kozaków w Rzeczypospolitej • przedstawia skutki powstania Chmielnickiego 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia wydarzenia związane z latami: 1654 r., 1658 r. • charakteryzuje sytuację Kozaków na Ukrainie • podaje przyczyny, przebieg i skutki wybuchu powstań kozackich na Ukrainie • wymienia postanowienia rozejmu zawartego w Hadziaczu • wskazuje na mapie ziemie przyłączone do Rosji na mocy pokoju wieczystego z 1686 r. 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia rolę Tatarów w wojnie Kozaków z wojskiem polskim • przedstawia zróżnicowanie religijne i działalność jezuitów na Ukrainie • porównuje uzbrojenie wojska zaporoskiego z wyposażeniem husarii 	
<p>6. Potop szwedzki</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przyczyny i przebieg potopu szwedzkiego • przyczyny zwycięstw Szwedów • wojna partyzancka • śluby lwowskie Jana Kazimierza • uniezależnienie Prus • pokój w Oliwie 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje wydarzenia związane z latami: 1655 r., 1656 r., 1660 r. • wskazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew potopu szwedzkiego 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Karola Gustawa, Hieronima Radziejowskiego, Janusza Radziwiłła, Augustyna Kordeckiego, Stefana Czarnieckiego, Jerzego Rakoczego • wymienia przyczyny i skutki najazdu 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia okoliczności najazdu Szwedów na Polskę • omawia kolejne etapy potopu szwedzkiego • wyjaśnia znaczenie podpisania traktatów welawsko-bydgoskich 	<ul style="list-style-type: none"> • określa znaczenie ataku Szwedów na klasztor jasnogórski dla przebiegu wojny polsko-szwedzkiej • ocenia postawę króla Jana Kazimierza podczas konfliktu polsko-szwedzkiego 	

			Szwedów na Polskę			
7. Kryzys Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> • konflikt polsko-turecki w drugiej połowie XVII w. • wojna domowa w Rzeczypospolitej • panowanie Jana III Sobieskiego • odsiecz wiedeńska • kryzys ustroju Rzeczypospolitej • wygnanie arian 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje wydarzenia związane z latami: 1673 r., 1683 r., 1699 r. • poprawnie posługuje się terminami: abdykować, Święta Liga, <i>liberum veto</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Jerzego Lubomirskiego, Michała Korybuta Wiśniowieckiego, Jana Sobieskiego, Marii Kazimiery, Władysława Sycińskiego • lokalizuje na mapie miejsca bitew w czasie wojen Polski z Turcją • wskazuje przyczyny wojny z Turcją w drugiej połowie XVII w. • omawia znaczenie bitwy pod Wiedniem z 1683 r. 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje politykę dynastyczną Jana Kazimierza i wskazuje przyczyny jego abdykacji • omawia przebieg bitwy pod Chocimiem w 1673 r. • przedstawia przyczyny, przebieg i skutki odsieczy wiedeńskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje okoliczności elekcji Jana III Sobieskiego • wyjaśnia, na czym polegał kryzys Rzeczypospolitej w drugiej połowie XVII w. • ocenia znaczenie zastosowania <i>liberum veto</i> w celu zerwania sejmiku 	
8. Kultura baroku i sarmatyzmu	<ul style="list-style-type: none"> • idee kultury barokowej • wzorce architektury epoki baroku – kościół Il Gesú i pałac w Wersalu • wybitni twórcy literatury baroku • dzieła sztuki 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: barok, makaronizmy, portret trumienny, sarmatyzm • omawia cechy charakterystyczne dla architektury epoki baroku 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania co najmniej pięciu z wymienionych postaci: Jana Sebastiana Bacha, Jerzego Fryderyka Haendla, Antonia Vivaldiego, Mikołaja Sępa Szarzyńskiego, 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy charakterystyczne rzeźby barokowej • omawia tematykę dominującą w malarstwie i rzeźbie epoki baroku • charakteryzuje polską literaturę 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje związek sztuki barokowej z kontrreformacją • przedstawia cechy charakterystyczne kultury sarmackiej • opisuje typowy strój polskiej szlachty z XVII w. 	

	<p>barokowej w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównanie kultury i sztuki barokowej w Polsce do kultury i sztuki barokowej na zachodzie Europy • sarmatyzm		<p>Jana Andrzeja Morsztyna, Jana Chryzostoma Paska, Wespazjana Kochanowskiego, Wacława Potockiego</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje kościół II Gesu i Wersal jako wzorcowe budowle w stylu barokowym • omawia cechy charakterystyczne sztuki barokowej w Polsce (z uwzględnieniem swojego regionu)	<p>barokową</p>		
--	--	--	---	-----------------	--	--

Szczegółowe kryteria ocen z historii dla klasy III gimnazjum do programu nauczania „Śladami przeszłości”

rok szkolny 2011/2012

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
ROZDZIAŁ I: EUROPA I POLSKA W CZASACH OŚWIECENIA						
1. Oświecenie w Europie	<ul style="list-style-type: none"> • odkrycia naukowe epoki oświecenia • główne idee oświeceniowe • powstanie wolnomularstwa • sztuka XVIII w. 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: oświecenie, empiryzm, racjonalizm, deizm, ateizm, klasycyzm, encyklopedyści, wolnomularstwo, masoneria • właściwie określa ramy czasowe epoki oświecenia • omawia hasła równości społecznej głoszone przez Jeana–Jacques’a Rousseau 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Izaaka Newtona, Karola Monteskiusza, Woltera, Jamesa Watta • wyjaśnia zastosowanie maszyny parowej • wymienia idee oświecenia i rozpoznaje ich wpływ na naukę, literaturę, filozofię, architekturę i sztukę • charakteryzuje zasadę trójpodziału władzy sformułowaną przez Monteskiusza 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia hasła równości społecznej głoszone przez Jeana–Jacques’a Rousseau • charakteryzuje styl rokoko 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Karola Linneusza, Benjamina Franklina, Edmunda Cartwrighta, Johna Kaya, Johna Locke’a, Andersa Celsjusza, Denisa Diderota • wymienia najważniejsze wynalazki XVIII w. • omawia znaczenie odkryć epoki oświecenia 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje klasycyzm z innymi kierunkami artystycznymi
2. Nowe potęgi europejskie	<ul style="list-style-type: none"> • przemiany w Rosji pod koniec XVII w. i w XVIII w. • rozwój Prus w XVIII w. • reformy w monarchii austriackiej w XVIII w. 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: junkrzy, absolutyzm oświecony • wymienia najważniejsze reformy przeprowadzone w Rosji, Prusach i Austrii • wskazuje na mapie Rosję, Prusy i monarchię austriacką 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje rok ogłoszenia Prus królestwem –1701 r. • ocenia znaczenie przeprowadzonych reform dla układu sił w Europie XVIII w. 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1689 r. – początek samodzielnych rządów Piotra I, 1756–1763 – wojna siedmioletnia 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia przyczyny i skutki reform przeprowadzonych w Rosji, Prusach i Austrii • charakteryzuje rozwój terytorialny Rosji, Prus i 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje reformy oświeceniowe wprowadzone w Prusach, Rosji i Austrii

		<ul style="list-style-type: none"> • ocenia znaczenie przeprowadzonych reform dla układu sił w Europie XVIII w. 			monarchii austriackiej	
3. Rzeczpospolita za panowania Wettinów	<ul style="list-style-type: none"> • polsko-saska unia personalna • wojna północna i jej skutki • rządy Augusta III • skutki unii polsko-saskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1699 r. – pokój w Karłowicach, 1717 r. – Sejm Niemy, • poprawnie posługuje się terminami: wojna północna, Sejm Niemy • wskazuje na mapie zasięg terytorialny Rzeczypospolitej za panowania Sasów 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1697 r. – koronacja Augusta II Mocnego, 1763 r. – śmierć Augusta III Sasa, • przedstawia dokonania postaci: Augusta II Mocnego, Augusta III Sasa, Stanisława Leszczyńskiego • wymienia pozytywne i negatywne następstwa unii polsko-saskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje skutki wojny północnej dla Polski • wymienia przyczyny i przejawy kryzysu państwa polskiego w czasach saskich • wyjaśnia zmiany położenia międzynarodowego Rzeczyp. w XVIII w. • poprawnie posługuje się terminami: konfederacja warszawska, konfederacja sandomierska, Order Orła Białego • charakteryzuje przyczyny wzrostu nietolerancji religijnej w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1704–1709 i 1733–1736 – panowanie Stanisława Leszczyńskiego, 1709 r. – bitwa pod Połtawą, 1721 r. – pokój w Nystad, 1736 r. – sejm pacyfikacyjny • wyjaśnia okoliczności elekcji Augusta II Mocnego • szczegółowo omawia znaczenie oraz skutki wojny północnej i opisuje jej przebieg • ocenia rządy Wettinów w Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje politykę wewnętrzną i zewnętrzną Wettinów, samodzielnie wyciąga wnioski
4. Ostatni król elekcyjny	<ul style="list-style-type: none"> • elekcja Stanisława Augusta Poniatowskiego • początek rządów Stanisława Augusta Poniatowskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1764 r. – koronacja Stanisława Augusta Poniatowskiego, 1772 r. – pierwszy rozbiór Polski • poprawnie posługuje się terminami: Familia, 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia rolę postaci: Tadeusza Rejtana, Mikołaja Repnina • omawia okoliczności elekcji Stanisława Augusta Poniatowskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: konfederacja słucka, konfederacja toruńska, 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia rolę postaci: Maurycego Beniowskiego, Kajetana Sołtyka, Józefa Andrzeja Załuskiego, 	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie ocenia postać ostatniego króla Polski, wyciąga wnioski, porównuje z

	<ul style="list-style-type: none"> • konfederacja barska • pierwszy rozbiór Rzeczypospolitej 	<p>konfederacja barska, sejm rozbiorowy, Rada Nieustająca</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie zmiany terytorialne po pierwszym rozbiorze Polski 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje rok zawiązania konfederacji barskiej –1768 r. • wymienia przyczyny i skutki pierwszego rozbioru 	<p>konfederacja radomska, prawa kardynalne, ryngraf, innowierca</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia reformy sejmu konwokacyjnego 	<p>Wacława Rzewuskiego, Józefa Pułaskiego, Michała Krasińskiego</p>	innymi władcami
5. Oświecenie w Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> • ożywienie gospodarcze i kulturalne • początki oświecenia • rozwój szkolnictwa • literatura i sztuka 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1765 r. – utworzenie Szkoły Rycerskiej, 1773 r. – powołanie Komisji Edukacji Narodowej • poprawnie posługuje się terminami: Collegium Nobilium, Szkoła Rycerska, Komisja Edukacji Narodowej, Towarzystwo do Ksiąg Elementarnych, oświecenie stanisławowskie 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Stanisława Konarskiego, Stanisława Leszczyńskiego, Ignacego Krasickiego, Stanisława Staszica, Hugona Kołłątaja, Bernarda Bellotta zwanego Canalettem, Dominika Merliniego • poprawnie posługuje się terminami: Biblioteka Załuskich, Operalnia 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1740 r. – utworzenie Collegium Nobilium, • przedstawia dokonania postaci: Antoniego Tyzenhausa, Andrzeja Zamoyskiego, Adama Naruszewicza, Wojciecha Bogusławskiego, Franciszka Zabłockiego, Juliana Ursyna Niemcewicza, Marcella Bacciarellego 	<p>1747 r. – otwarcie Biblioteki Załuskich</p> <ul style="list-style-type: none"> • na podstawie mapy charakteryzuje rozwój oświaty i gospodarki na ziemiach polskich 	
ROZDZIAŁ II: CZAS WIELKICH ZMIAN						

<p>6. Powstanie Stanów Zjednoczonych</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Anglicy w Ameryce Północnej • przyczyny konfliktu • wojna o niepodległość • Polacy w walce o niepodległość USA • budowa nowego państwa – Stanów Zjednoczonych Ameryki 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: 4 lipca 1776 r. – ogłoszenie niepodległości Stanów Zjednoczonych Ameryki, • poprawnie posługuje się terminami: ustawa stemplowa, “bostońskie picie herbaty”, Kongres Kontynentalny, stany • wymienia przytoczone w Deklaracji niezbywalne prawa przysługujące wszystkim obywatelom 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: 17 września 1787 r. – uchwalenie konstytucji Stanów Zjednoczonych • przedstawia dokonania postaci: Jerzego Waszyngtona, Tadeusza Kościuszki, Kazimierza Pułaskiego • przedstawia dokonania postaci: Thomasa Jeffersona, Benjamina Franklina i Johna Adamsa • analizuje sytuację kolonii angielskich w Ameryce Północnej w XVIII w. 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia oświeceniowy charakter Deklaracji niepodległości Stanów Zjednoczonych • podaje lata wydarzeń: 1777 r. – bitwa pod Saratogą, 1781 r. – bitwa pod Yorktown, 1783 r. – zawarcie pokoju w Paryżu • charakteryzuje przebieg wojny o niepodległość USA 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia zasługi Jerzego Waszyngtona dla uzyskania niepodległości Stanów Zjednoczonych • wskazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew wojny o niepodległość USA 	<p>Porównuje wojnę o niepodległość USA z wojnami prowadzonymi w Europie, wskazując różnice i podobieństwa</p>
<p>7. Rewolucja francuska</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przyczyny kryzysu we Francji w XVIII w. • społeczeństwo francuskie • wybuch rewolucji • reformy Konstytuanty • Deklaracja praw człowieka i obywatela i jej idee 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1789 r. – wybuch Wielkiej Rewolucji Francuskiej, 1791 r. – uchwalenie konstytucji francuskiej • poprawnie posługuje się terminami: Zgromadzenie Narodowe, Stany Generalne, Deklaracja praw człowieka i obywatela, • charakteryzuje problemy społeczne Francji przed wybuchem rewolucji francuskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: Zgromadzenie Konstytucyjne, Konstytuanta, monarchia konstytucyjna • opisuje najważniejsze zasady ideowe rewolucji francuskiej zawarte w Deklaracji praw człowieka i obywatela • wymienia główne przyczyny rewolucji 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: 14 lipca 1789 r. – zdobycie Bastylii, 21 stycznia 1793 r. – egzekucja Ludwika XVI • wymienia reformy przeprowadzone przez Konstytuantę • ocenia postawę króla Ludwika XVI 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia postawę króla Ludwika XVI 	
<p>8. Republika francuska</p>	<ul style="list-style-type: none"> • obalenie monarchii • Konwent Narodowy • ogłoszenie Francji republiką 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: Konwent Narodowy, żyrondyści, jakobini, gilotyna, Trybunał 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i ocenia skutki Wielkiej Rewolucji Francuskiej • wskazuje charakterystyczne 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: 20 września 1792 r. – bitwa pod Valmy, 27 lipca 	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie omawia etapy rewolucji francuskiej • wskazuje na mapie 	<p>samodzielnie dokonuje analizy działań jakobinów i ich</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • terror rewolucyjny • przewrót thermidoriański 	<p>Rewolucyjny, dyktatoriat</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia rolę Maksymiliana Robespierre'a 	<p>cechy dyktatury jakobińskiej</p> <ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: rojaliści, przewrót thermidoriański • przedstawia dokonania postaci: Jeana–Paula Marata, Georges’a Dantona, Jacques’a Pierre’a Brissota 	<p>1794 r. (9 thermidora roku II) – przewrót thermidoriański</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje ugrupowania polityczne Konwentu Narodowego 	<p>tereny przyłączone do Francji w okresie republiki oraz obszary objęte działaniami kontrewolucyjnymi</p>	<p>skutków dla Francuzów i całej Europy</p>
9. Sejm Wielki	<ul style="list-style-type: none"> • początek obrad Sejmu Wielkiego • stronnictwa Sejmu Czteroletniego • reformy Sejmu Wielkiego • wojna w obronie Konstytucji 3 maja • drugi rozbiór Polski 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1788–1792 – obrady Sejmu Wielkiego, 1791 r. – uchwalenie Konstytucji 3 maja, 1793 r. – drugi rozbiór Polski • poprawnie posługuje się terminami: Sejm Wielki, drugi rozbiór Polski • przedstawia dokonania postaci: Stanisława Małachowskiego, Stanisława Augusta Poniatowskiego, Hugona Kołłątaja 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: ustawa o sejmikach, ustawa o miastach królewskich, konfederacja targowicka, • wymienia reformy Sejmu Wielkiego • omawia postanowienia Konstytucji 3 maja • wskazuje na mapie zmiany terytorialne po drugim rozbiórze Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Jana Dekerta, księcia Józefa Poniatowskiego, Tadeusza Kościuszki • charakteryzuje stronnictwa Sejmu Wielkiego • wymienia najważniejsze bitwy wojny w obronie Konstytucji 3 maja: pod Dubienką i Zieleńcami 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia znaczenie reform Sejmu Czteroletniego • określa przyczyny i skutki wojny z Rosją z 1792 r. • wskazuje na mapie Targowicę, Zieleńce i Dubienkę 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia rolę tradycji związanej z Orderem Virtuti Militari
10. Upadek Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> • wybuch powstania kościuszkowskiego • pierwsze sukcesy powstańców • Uniwersał połaniecki • upadek powstania kościuszkowskiego • trzeci rozbiór Polski 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: 24 marca 1794 r. – wybuch powstania kościuszkowskiego, 1795 r. – trzeci rozbiór Rzeczypospolitej • poprawnie posługuje się terminami: naczelnik, insurekcja, Uniwersał połaniecki • rozróżnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Tadeusza Kościuszki, Jana Kilińskiego i Jakuba Jasińskiego • wymienia cele i następstwa powstania kościuszkowskiego • wskazuje na mapie zmiany terytorialne po trzecim rozbiórze 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia przebieg powstania kościuszkowskiego • wymienia przyczyny klęski insurekcji kościuszkowskiej • ocenia znaczenie wewnętrznych i zewnętrznych przyczyn upadku Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia rolę wydania przez Tadeusza Kościuszkę Uniwersału połanieckiego • omawia wpływ bitew pod Raclawicami, Szczekocinami i Maciejowicami dla przebiegu powstania 	<p>samodzielnie interpretuje teksty źródłowe, analizuje i podaje wnioski, biorąc pod uwagę sytuację wewnętrzną i zewnętrzną Rzeczypospolitej</p>

		Rzeczypospolitej			kościuszkowskiego	
11. Pierwsze konstytucje	<ul style="list-style-type: none"> • znaczenie terminu <i>konstytucja</i> • konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej • Konstytucja 3 maja • konstytucja francuska 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: 1787 r. – uchwalenie konstytucji USA, 1791 r. – Konstytucja 3 maja, 3 września 1791 r. – konstytucja francuska • poprawnie posługuje się terminami: konstytucja, ustawa zasadnicza, monarchia konstytucyjna 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Karola Ludwika Monteskiusza, Benjamina Franklina • wymienia główne instytucje ustrojowe Stanów Zjednoczonych • omawia postanowienia Konstytucji 3 maja • wyjaśnia, w jaki sposób konstytucja amerykańska realizowała w praktyce zasadę trójpodziału władzy 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia Hugona Kołłątaja i Scypiona Piatollego jako głównych autorów tekstu Konstytucji 3 maja • uzasadnia oświeceniowy charakter konstytucji amerykańskiej, francuskiej i Konstytucji 3 maja • określa prawa, które gwarantowała obywatelom konstytucja francuska 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia znaczenie Konstytucji 3 maja dla dziejów Polski 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje podobieństwa i różnice między konstytucją amerykańską, francuską i Konstytucją 3 maja
ROZDZIAŁ III : EUROPA OD NAPOLEONA DO WIOSNY LUDÓW						
12. Od konsulatu do cesarstwa	<ul style="list-style-type: none"> • przejęcie władzy przez Napoleona • system napoleoński • ekspansja napoleońskiej Francji • armia napoleońska • wojna z Rosją 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1799 r. – zamach 18 brumaire’a, 1804 r. – koronacja cesarska Napoleona Bonapartego, 1805 r. – bitwa pod Austerlitz, 1812 r. – wyprawa na Moskwę, 1813 r. – bitwa pod Lipskiem • poprawnie posługuje się terminami: zamach stanu, konsul, pierwszy konsul, Kodeks Napoleona, blokada kontynentalna, 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1806 r. – bitwy pod Jeną i Auerstedt, 1807 r. – bitwy pod Iławą Pruską i Frydlandem • poprawnie posługuje się terminami: departament, konkordat, hegemonia, Związek Reński • przedstawia dokonania Napoleona Bonapartego • omawia zmiany, jakie zostały wprowadzone na mocy Kodeksu Napoleona 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje przebieg wojen napoleońskich do 1813 r. • opisuje zmiany w Europie w okresie napoleońskim w zakresie stosunków społeczno-gospodarczych i politycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje sytuację międzynarodową Francji w epoce napoleońskiej • wymienia skutki wyprawy Wielkiej Armii na Rosję • lokalizuje na mapie terytoria przyłączone do Francji przed 1812 r. • wskazuje na mapie trasę wyprawy Napoleona na Moskwę 	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie dokonuje analizy tekstów źródłowych, podając powody działań Napoleona, ocenia jego osobę w świetle faktów

13. Legiony i Księstwo Warszawskie	<ul style="list-style-type: none"> • Polacy na emigracji • Legiony Polskie we Włoszech • utworzenie Księstwa Warszawskiego i jego ustrój • edukacja i gospodarka w Księstwie Warszawskim • wojna z Austrią • upadek Księstwa Warszawskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1797 r. – powstanie Legionów Polskich we Włoszech, 1807 r. – utworzenie Księstwa Warszawskiego, 1815 r. – likwidacja Księstwa Warszawskiego • przedstawia dokonania postaci: Jana Henryka Dąbrowskiego, Józefa Wybickiego, księcia Józefa Poniatowskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Fryderyka Augusta I, Karola Kniaziewiczza • wyjaśnia okoliczności utworzenia Legionów Polskich i Księstwa Warszawskiego • opisuje ustrój i terytorium Księstwa Warszawskiego • wskazuje na mapie Księstwo Warszawskie, Raszyn 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: Legia Naddunajska, dekret grudniowy 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia udział Polaków w bitwach na Półwyspie Iberyjskim • opisuje uzbrojenie armii Księstwa Warszawskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia politykę Napoleona wobec sprawy polskiej oraz postawę Polaków wobec Napoleona • Podając konkretne przykłady
14. Kongres wiedeński	<ul style="list-style-type: none"> • zwołanie kongresu w Wiedniu • sto dni Napoleona • postanowienia kongresu wiedeńskiego • zmiany terytorialne w Europie wynikające z obrad kongresu wiedeńskiego • zasady restauracji, legitymizmu i równowagi 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1814 r. – zwołanie kongresu w Wiedniu, 1815 r. – bitwa pod Waterloo • poprawnie posługuje się terminami: „tańczący kongres”, restauracja, równowaga europejska, 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: legitymizm, Związek Niemiecki • przedstawia zasady i postanowienia kongresu wiedeńskiego • wymienia decyzje kongresu w sprawie polskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje rok śmierci Napoleona Bonapartego – 1821 r. • poprawnie posługuje się terminami: 100 dni Napoleona, system Metternicha • wskazuje na mapie Królestwo Polskie, Wielkie Księstwo Poznańskie i Rzeczpospolitą Krakowską 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Aleksandra I, Fryderyka Wilhelma III, Roberta Stewarta Castlereagha, Klemensa von Metternicha, Charlesa Talleyranda • wskazuje na mapie Europy zmiany terytorialne wprowadzone w 1815 r. 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia, jakie konsekwencje dla Europy przyniosły postanowienia kongresu
15. Rewolucja przemysłowa	<ul style="list-style-type: none"> • przyczyny rewolucji przemysłowej • rozwój przemysłu w XIX w. • rozwój transportu • skutki rewolucji przemysłowej 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: fabryka, rewolucja przemysłowa, metropolia, kapitaliści, • określa przyczyny i charakterystyczne cechy rewolucji przemysłowej • prezentuje przykłady 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1769 r. – opatentowanie maszyny parowej, 1837 r. – opatentowanie silnika elektrycznego • poprawnie posługuje się terminami: rewolucja agrarna, industrializacja, 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia najważniejsze wynalazki i odkrycia XIX w. oraz wyjaśnia następstwa ekonomiczne i społeczne ich zastosowania 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia znaczenie wynalazków rewolucji przemysłowej dla rozwoju cywilizacji • wskazuje na mapie najbardziej 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje stopień rozwoju przemysłowego państw

		pozytywnych i negatywnych skutków procesu uprzemysłowienia, w tym dla środowiska naturalnego	kapitałiści, • przedstawia dokonania postaci: Roberta Fultona, George'a Stephensona, Michaela Faradaya		uprzemysłowione regiony Europy • opisuje zmiany w poziomie życia różnych grup społecznych w XIX w. na podstawie źródeł pisanych, ikonograficznych i statystycznych	
16. Nowe ideologie	<ul style="list-style-type: none"> • powstanie i rozwój liberalizmu • konserwatyzm • rozwój idei narodowych w pierwszej połowie XIX w. • początki ruchu robotniczego • socjalizm i komunizm w pierwszej połowie XIX w. 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: strajk, konserwatyzm, liberalizm, socjalizm utopijny, socjalizm naukowy, komunizm • przedstawia okoliczności powstania ruchu robotniczego 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje rok wydania „Manifestu komunistycznego” – 1848 r. • wyjaśnia główne założenia liberalizmu, socjalizmu oraz idei narodowych w Europie w pierwszej połowie XIX w. 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Alexis de Tocqueville'a, Adama Smitha, Edmunda Burke'a, Giuseppe Mazziniego, Claude'a de Saint-Simona, Charles'a Fouriera, Roberta Owena, Karola Marksa, Fryderyka Engelsa 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia założenia czartyzmu • wymienia skutki powstania nowych ideologii 	
ROZDZIAŁ IV : ZIEMIE POLSKIE W I POŁOWIE XIX WIEKU						
17. Ziemie polskie po kongresie wiedeńskim	<ul style="list-style-type: none"> • podział ziem polskich w 1815 r. • ustrój Królestwa Polskiego • rozwój gospodarczy Kongresówki • sytuacja na ziemiach polskich pod zaborem pruskim i austriackim 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1815 r. – powstanie Królestwa Polskiego, • poprawnie posługuje się terminami: ziemie zabrane, Królestwo Kongresowe, Wielkie Księstwo Poznańskie, Wolne Miasto Kraków, uwłaszczenie, romantyzm 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1816 r. – założenie Uniwersytetu Warszawskiego, 1828 r. – utworzenie Banku Polskiego • poprawnie posługuje się terminami: Rada Stanu, Zagłębie Dąbrowskie, Zagłębie Staropolskie, • wskazuje na mapie nowy 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: księcia Adama Jerzego Czartoryskiego, Józefa Zajączka, Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego, Stanisława Kostki Potockiego, Stanisława 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje i ocenia politykę zaborców wobec Polaków w latach 1815–1830 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia osiągnięcia Królestwa Polskiego w gospodarce, kulturze i szkolnictwie

	<ul style="list-style-type: none"> • kultura i oświata na ziemiach polskich w latach 1815–1830 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje ustrój Królestwa Polskiego • ocenia osiągnięcia Królestwa Polskiego w gospodarce, kulturze i szkolnictwie 	układ granic państw zaborczych na ziemiach polskich po kongresie wiedeńskim	Staszica, Tadeusza Czackiego <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje ustrój Królestwa Polskiego 		
18. Powstanie listopadowe	<ul style="list-style-type: none"> • opozycja w Królestwie Polskim • wybuch powstania • negocjacje z carem i detronizacja • wojna polsko-rosyjska • przebieg powstania w Królestwie i poza nim • przywódcy powstania 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: 29/30 listopada 1830 r.– noc listopadowa, 25 stycznia 1831 r. –detronizacja cara • przedstawia dokonania postaci: Waleriana Łukasińskiego, Wincentego i Bonawentury Niemojowskich, Piotra Wysockiego, Józefa Chłopickiego, , Emilii Plater • wymienia przyczyny wybuchu powstania listopadowego 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Adama Czartoryskiego, Mikołaja I, • wskazuje na mapie miejsca walk i zasięg powstania listopadowego 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: 25 lutego 1831 r. bitwa pod Grochowem, 26 maja 1831 r. bitwa pod Ostrołęką, 8 września 1831 r.– kapitulacja Warszawy • przedstawia dokonania postaci: Iwana Dybicza, Iwana Paskiewicza, Ignacego Prądzyńskiego, Macieja Rybińskiego, Jana Skrzyneckiego, Jana Krukowieckiego 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia międzynarodowe tło wybuchu powstania listopadowego • charakteryzuje działalność Rządu Narodowego w okresie powstania listopadowego 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia przyczyny klęski powstania listopadowego i ocenia jego znaczenie dla Polaków
19. Polacy po powstaniu listopadowym	<ul style="list-style-type: none"> • skutki powstania listopadowego • Wielka Emigracja • działalność spiskowa w kraju • początki pracy organicznej 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: Statut organiczny, noc paskiewiczowska, rusyfikacja, Wielka Emigracja, Komitet Narodowy Polski, emisariusze • wskazuje na mapie państwa europejskie, do których udawali się Polacy po upadku powstania listopadowego 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Joachima Lelewela, Adama Jerzego Czartoryskiego, Tadeusza Krępowieckiego, Juliusza Słowackiego, Adama Mickiewicza • wymienia bezpośrednio i długofalowe skutki powstania listopadowego • przedstawia początki pracy organicznej na ziemiach polskich, wymienia główne założenia oraz 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Seweryna Goszczyńskiego, Szymona Konarskiego, Karola Libelta, Walentego Stefańskiego, Henryka Kamieńskiego, Edwarda Dembowskiego, Piotra Ściegiennego, Dezyderego Chłapowskiego, Karola 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje cele i działalność Hotelu Lambert, Towarzystwa Demokratycznego Polskiego, Gromad Ludu Polskiego 	Samodzielnie przedstawia wnioski dotyczące rozbieżności co do zasad odzyskania przez Polskę niepodległości w przyszłości, prezentowane przez poszczególne ugrupowania

			najwybitniejszych przedstawicieli tego nurtu	Marcinkowskiego, Hipolita Cegielskiego		polityczne na emigracji
20. Wiosna Ludów na ziemiach polskich	<ul style="list-style-type: none"> • powstanie krakowskie • rabacja galicyjska • Wiosna Ludów w Wielkopolsce • Wiosna Ludów w Galicji • rozwój ukraińskiego ruchu narodowego • udział Polaków w europejskiej Wiośnie Ludów 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1846 r. – powstanie krakowskie, 1848 r. – wybuch Wiosny Ludów • poprawnie posługuje się terminami: serwituty, powstanie wielkopolskie, rabacja • prezentuje przyczyny i skutki rabacji galicyjskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Edwarda Dembowskiego, Jana Tyssowskiego, Ludwika Mierosławskiego • omawia działania podejmowane podczas Wiosny Ludów na ziemiach polskich • charakteryzuje poczynania zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej w okresie Wiosny Ludów 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Krzysztofa Mrongowiusza, Józefa Lompy, Franza von Stadiona • omawia wydarzenia Wiosny Ludów na ziemiach polskich na tle wydarzeń europejskich • wymienia przyczyny wybuchu oraz omawia przebieg powstań krakowskiego i wielkopolskiego • wskazuje na mapie tereny objęte rabacją galicyjską i powstaniem wielkopolskim 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie rozwoju ukraińskiego ruchu narodowego w Galicji • ocenia znaczenie działalności i ich postawy Polaków dla wydarzeń Wiosny Ludów w Europie 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje cele i znaczenie powstania krakowskiego i powstania wielkopolskiego
ROZDZIAŁ V : ŚWIAT W II POŁOWIE XIX WIEKU						
21. Zjednoczenie Włoch	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost znaczenia Piemontu i przyczyny zjednoczenia Włoch • dwie koncepcje zjednoczenia • wojna z Austrią • zjednoczenie kraju i powstanie Królestwa Włoskiego • dążenia kolonizatorskie Włochów 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1861r.- powstanie Królestwa Włoskiego, 1871r. – ogłoszenie Rzymu stolicą Włoch • przedstawia dokonania postaci: Camilla Cavoura, Wiktora Emanuela II, Giuseppe Garibaldi 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminem <i>risorgimento</i> • omawia stosunek Francji i Austrii do procesu zjednoczenia Włoch • wskazuje na mapie trasę, jaką przebył Garibaldi podczas wyprawy „tysiąca czerwonych koszul” w 1860r., oraz tereny przyłączone do Królestwa Sardynii w 1859r. 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia sytuację międzynarodową państw włoskich w połowie XIX w. • wymienia wydarzenia polityczne w Europie, które wpłynęły na zjednoczenie Włoch 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia przebieg wydarzeń i wyróżnia kolejne etapy procesu zjednoczenia Włoch • ocenia znaczenie zjednoczenia Włoch dla rozwoju idei narodowych w Europie 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje zjednoczenie Włoch w kontekście porównania tego wydarzenia z ruchami zjednoczeniowymi w innych częściach Europy

22. Zjednoczenie Niemiec	<ul style="list-style-type: none"> • koncepcje zjednoczenia Niemiec • polityka Prus • wojny Prus z Danią i Austrią • konflikt zbrojny Prus z Francją i utworzenie cesarstwa niemieckiego • Komuna Paryska 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Ottona von Bismarcka, Wilhelma I Hohenzollerna • omawia koncepcje zjednoczenia Niemiec • charakteryzuje politykę Prus, zmierzającą do zjednoczenia 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przyczyny i skutki wojny prusko-francuskiej w latach 1870–1871 • podaje lata wydarzeń: 1864 r. – wojna Austrii i Prus z Danią, 1867 r. – utworzenie Związku Północnoniemieckiego, 1871 r. – powstanie cesarstwa niemieckiego (II Rzeszy Niemieckiej) • omawia koncepcje zjednoczenia Niemiec 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia przebieg wydarzeń związanych z Komuną Paryską • charakteryzuje rolę Jarosława Dąbrowskiego w wydarzeniach rewolucyjnych w Paryżu • wskazuje na mapie obszar Związku Północnoniemieckiego oraz cesarstwa niemieckiego 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje metody polityczne stosowane przez Bismarcka z postawą Cavoura i Garibaldię w okresie jednoczenia Włoch • dostrzega podobieństwa i różnice w procesie zjednoczenia Włoch i Niemiec 	
23. Stany Zjednoczone w XIX wieku	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój USA w XIX w. • podział na Północ i Południe • przyczyny i przebieg wojny secesyjnej • skutki wojny domowej w Stanach Zjednoczonych 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1861–1865 – wojna secesyjna w USA, 1863 r. – zniesienie niewolnictwa w Stanach Zjednoczonych • poprawnie posługuje się terminami: Północ, Południe, secesja, demokraci, republikanie 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Abrahama Lincolna, Jeffersona Daviesa, Roberta Lee • opisuje przyczyny i skutki wojny secesyjnej w Stanach Zjednoczonych 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia rozwój terytorialny USA w XIX w. • wskazuje na mapie miejsca przełomowych bitew wojny secesyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia przebieg wojny secesyjnej w USA • ocenia znaczenie zniesienia niewolnictwa w Stanach Zjednoczonych 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje zjawisko emigracji do USA
24. Ekspansja kolonialna	<ul style="list-style-type: none"> • przyczyny ekspansji kolonialnej • kolonizacja Afryki w drugiej połowie XIX i na początku XX w. • polityka kolonialna w Azji w drugiej połowie XIX i na początku XX w. 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: kolonializm, protektorat, dominium • wskazuje na mapie największe mocarstwa i ich kolonie 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny ekspansji kolonialnej • ocenia pozytywne i negatywne skutki polityki kolonialnej z perspektywy europejskiej oraz z punktu widzenia kolonizowanych społeczności 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia przyczyny, przebieg i skutki najważniejszych konfliktów kolonialnych w XIX w. • wymienia postanowienia konferencji berlińskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia politykę mocarstw kolonialnych wobec podbitych ludów i państw na przykładzie Wielkiej Brytanii • wymienia kierunki oraz określa zasięg 	<ul style="list-style-type: none"> • podejmuje się oceny zachowań ludności państw europejskich wobec ludów podbitych mając na względzie posługiwanie się ponadczasowymi

	<ul style="list-style-type: none"> • skutki kolonializmu • konflikty kolonialne 			z1885r	ekspansji kolonialnej państw europejskich w XIX w.	wartościami
25. Wiek wynalazków	<ul style="list-style-type: none"> • rozkwit nauk przyrodniczych • rozwój medycyny i higieny • rozwój komunikacji i transportu • życie codzienne w drugiej połowie XIX i na początku XX w. 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje dokonania postaci: Karola Darwina, Dmitrija Mendelejewa, Pierre'a Curie i Marii Skłodowskiej-Curie, Ludwika Pasteura, Wilhelma Roentgena, Grahama Bella, Thomasa Alvy Edisona • wymienia najważniejsze odkrycia i wynalazki drugiej połowy XIX w. oraz początku XX w. • wskazuje na mapie Kanał Sueski i Kanał Panamski 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1859 r. – ogłoszenie teorii ewolucji Karola Darwina, 1886 r. – odkrycie fal radiowych, 1903 r. – pierwszy lot samolotem • omawia znaczenie rozpowszechnienia nowych środków transportu 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jakie czynniki miały wpływ na spadek liczby zachorowań i śmiertelności w XIX w. • określa skutki przewrotu technicznego i postępu cywilizacyjnego, w tym dla środowiska naturalnego 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia znaczenie budowy Kanału Sueskiego i Kanału Panamskiego dla rozwoju komunikacji 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia możliwości wykorzystania wynalazków XIX w. w różnych dziedzinach życia oraz wskazuje pozytywne i negatywne zastosowania tych odkryć
26. W stronę demokracji	<ul style="list-style-type: none"> • demokratyzacja życia politycznego • rozwój ruchu robotniczego w drugiej połowie XIX w. • socjaldemokracja • anarchizm • powstanie nowych ideologii pod koniec XIX w. • emancypacja kobiet 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: społeczeństwo industrialne, I Międzynarodówka, II Międzynarodówka, anarchizm, socjaldemokracja, nacjonalizm, chadecja, solidaryzm społeczny, emancypacja, sufrażystki 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1848 r. – wprowadzenie powszechnego prawa wyborczego we Francji, 1869 r. – nadanie po raz pierwszy prawa wyborczego kobietom, 1891 r. – ogłoszenie encykliki „Rerum novarum” • przedstawia dokonania postaci: Włodzimierza Lenina, Eduarda Bernsteina, Leona XIII 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia działalność ruchów emancypacyjnych • charakteryzuje przyczyny i następstwa procesu demokratyzacji życia politycznego 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia znaczenie rozwoju ruchu robotniczego w XIX w. • przedstawia koncepcje ideologów anarchizmu • opisuje założenia syjonizmu 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje przebieg procesu demokratyzacji życia politycznego
27. Kultura przełomu XIX i XX wieku	<ul style="list-style-type: none"> • literatura i prasa przełomu XIX i XX w. • malarstwo i architektura w drugiej połowie XIX i na początku XX w. • narodziny kultury 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: realizm, naturalizm, impresjonizm, historyzm, secesja, kultura masowa • przedstawia dokonania postaci: Claude'a Moneta, Pierre'a de Coubertina 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1874 r. – pierwsza wystawa impresjonistów, 1896 r. – pierwsze nowożytny igrzyska olimpijskie 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia nowe zjawiska kulturowe, w tym narodziny kultury masowej i przemiany obyczajowe 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia znaczenie kina dla rozwoju kultury masowej • omawia rolę organizacji nowożytnych igrzysk olimpijskich w 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia twórców kultury przełomu XIX i XX w. i przedstawia ich najważniejsze dzieła

	masowej • upowszechnienie sportu				rozwoju kultury masowej i przemian obyczajowych	
ROZDZIAŁ VI : ZIEMIE POLSKIE PO WIOŚNIE LUDÓW						
28. Powstanie styczniowe	<ul style="list-style-type: none"> • zmiany w Rosji po wojnie krymskiej • działalność Czerwonych i Białych • przyczyny wybuchu powstania styczniowego • wybuch i przebieg powstania • upadek powstania 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: 22 stycznia 1863 r. – wybuch powstania styczniowego, 2 marca 1864 r. – dekret o uwłaszczeniu • poprawnie posługuje się terminami: Czerwoni, Biali, branka, partie, uwłaszczenie 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Jarosława Dąbrowskiego, Aleksandra Wielopolskiego, Romualda Traugutta • omawia przyczyny oraz przebieg powstania styczniowego • wskazuje na mapie zasięg powstania styczniowego 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje okres odwilży posewastopolskiej • ocenia wpływ manifestacji patriotycznych z lat 1860–1861 na wybuch powstania styczniowego • charakteryzuje działalność Tymczasowego Rządu Narodowego 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje datę ostatecznego upadku powstania styczniowego – grudzień 1864 r., klęska oddziału księdza Stanisława Brzóska • określa znaczenie dekretu o uwłaszczeniu dla klęski powstania 	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie podejmuje się oceny powstania styczniowego, podaje wnioski
29. Polacy po powstaniu styczniowym	<ul style="list-style-type: none"> • Królestwo Polskie po powstaniu styczniowym • polityka władz pruskich • autonomia galicyjska • Polacy wobec polityki zaborców • rozwój gospodarczy ziem polskich w drugiej połowie XIX w. 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1894 r. – utworzenie Hukaty, 1901 r. – strajk we Wrześni • poprawnie posługuje się terminami: rusyfikacja, Kraj Przywiślański, germanizacja, kulturkampf, rugi pruskie, • przedstawia dokonania postaci: Michała Drzymały, Hipolita Cegielskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: stańczycy, trójlojalizm • opisuje metody rusyfikacji oraz germanizacji • charakteryzuje i ocenia zróżnicowane postawy społeczeństwa wobec zaborców 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje rozwój gospodarczy w trzech zaborach • rozróżnia bezpośrednie i długofalowe następstwa powstania styczniowego • porównuje możliwości prowadzenia działalności społecznej i rozwoju narodowego w trzech zaborach w drugiej połowie XIX w. 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia politykę zaborców w poszczególnych zaborach wobec rozwoju kultury polskiej • wyjaśnia przyczyny zacofania gospodarczego w zaborze austriackim 	<ul style="list-style-type: none"> • na przykładzie obrazu Jana Matejki „Stańczyk” charakteryzuje idee konserwatystów krakowskich

30. Partie polityczne na ziemiach polskich	<ul style="list-style-type: none"> • ruch socjalistyczny na ziemiach polskich • narodowa demokracja • rozwój ruchu ludowego • rewolucja 1905 r. na ziemiach polskich i jej skutki 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Ludwika Waryńskiego, Józefa Piłsudskiego, Ignacego Daszyńskiego, Romana Dmowskiego, Wincentego Witosa • wymienia partie ruchu socjalistycznego, narodowej demokracji, ruchu ludowego 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1892 r. – powstanie PPS, 1893 r. – powołanie Ligi Narodowej, 1895 r. – utworzenie Stronnictwa Ludowego, 1905 r. – rewolucja w Rosji i na ziemiach polskich 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje rozwój ruchu spółdzielczego na ziemiach polskich • przedstawia dokonania postaci: Stanisława Wojciechowskiego, Bolesława Limanowskiego, Róży Luksemburg, Juliana Marchlewskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia przyczyny oraz przebieg rewolucji 1905–1907 w Królestwie Polskim • wskazuje na mapie ośrodki wystąpień robotniczych w okresie rewolucji 1905–1907 • przedstawia skutki rewolucji z lat 1905–1907 na ziemiach polskich 	
31. Kultura polska bez państwa polskiego	<ul style="list-style-type: none"> • kultura narodowa Polaków na przełomie XIX i XX w. • polski pozytywizm • powstanie szkoły krakowskiej i warszawskiej • kultura Młodej Polski 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje datę przyznania literackiej Nagrody Nobla dla Henryka Sienkiewicza – 1905 r. • poprawnie posługuje się terminami: pozytywizm, szkoła krakowska i warszawska, modernizm, Młoda Polska 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje warunki rozwoju kultury narodowej Polaków w trzech zaborach 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia polskich przedstawicieli pozytywizmu i podaje przykłady ich twórczości • charakteryzuje sztukę Młodej Polski – jej reprezentantów i główne dzieła 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje rozwój pozytywizmu na ziemiach polskich 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia rolę historii w kształtowaniu polskiej kultury narodowej
ROZDZIAŁ VII: I WOJNA ŚWIATOWA						
32. Przyczyny wybuchu I wojny światowej	<ul style="list-style-type: none"> • powstanie nowych mocarstw w drugiej połowie XIX w. • konflikt między europejskimi mocarstwami • wyścig zbrojeń • wojna rosyjsko-japońska 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: panslawizm, trójprzymierze, państwa centralne, <i>entente cordiale</i>, ententa, trójporozumienie, kocioł bałkański • wymienia główne przyczyny narastania konfliktów pomiędzy mocarstwami europejskimi na 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1882 r. – powstanie trójprzymierza, 1904 r. – wybuch wojny japońsko-rosyjskiej, 1907 r. – powstanie trójporozumienia 	<ul style="list-style-type: none"> • lokalizuje na mapie główne przyczyny narastania konfliktów pomiędzy mocarstwami europejskimi na przełomie XIX i XX w. 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje politykę głównych mocarstw światowych przed wybuchem I wojny światowej • ocenia znaczenie wyścigu zbrojeń dla wybuchu konfliktu 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje przyczyny, przebieg i skutki wojny japońsko-rosyjskiej i wojen bałkańskich

	<ul style="list-style-type: none"> • kocioł bałkański 	przełomie XIX i XX w.			światowego	
33. Wielka wojna	<ul style="list-style-type: none"> • wybuch I wojny światowej • początek walk na froncie zachodnim • wojna pozycyjna • walki na wschodzie Europy 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: 28 czerwca 1914 r. — zamach w Sarajewie, 1916 r. – bitwa pod Verdun, 11 listopada 1918 r. – kapitulacja Niemiec • poprawnie posługuje się terminami: wojna pozycyjna, gazy bojowe 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje specyfikę działań wojennych ze szczególnym uwzględnieniem nowych środków technicznych • omawia najważniejsze bitwy lądowe stoczone podczas I wojny światowej • wymienia państwa walczące w wielkiej wojnie po stronie państw centralnych i po stronie ententy 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie linię frontu na wschodzie i zachodzie pod koniec 1914 r. oraz w momencie zawieszenia broni 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje działania na froncie zachodnim z walkami na froncie wschodnim • wymienia znaczenie użycia nowych środków technicznych w walkach w czasie I wojny światowej 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje zmiany w umundurowaniu wojska w I wojnie światowej
34. Zakończenie I wojny światowej	<ul style="list-style-type: none"> • walki na Bałkanach i we Włoszech • przewaga ententy • kapitulacja Niemiec, koniec walk i podpisanie traktatu wersalskiego • skutki I wojny światowej 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: 11 listopada 1918 r. – zakończenie I wojny światowej, 28 czerwca 1919 r. – podpisanie traktatu wersalskiego • wymienia skutki I wojny światowej 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia znaczenie zawieszenia broni na froncie wschodnim, spowodowanego rewolucją w Rosji • przedstawia rolę tzw. traktatu brzeskiego dla przebiegu I wojny światowej 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje walki na Bałkanach w I wojnie światowej • wskazuje na mapie kolonie niemieckie opanowane przez wojska ententy w 1914 r. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia najważniejsze bitwy morskie stoczone podczas I wojny światowej • przedstawia postanowienia traktatu wersalskiego w sprawie Niemiec 	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie uzasadnia powstanie Ligi Narodów, dla zachowania pokoju na świecie
35. Rewolucje w Rosji	<ul style="list-style-type: none"> • rewolucja lutowa • okres dwuwładzy w Rosji • stronnictwa polityczne w Rosji • przewrót bolszewicki • wojna domowa w Rosji • skutki rewolucji 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: 15 marca 1917 r. – abdykacja cara Mikołaja II, listopad 1917 r. – przewrót bolszewicki, 1922 r. – utworzenie ZSRR • poprawnie posługuje się terminami: dwuwładza, bolszewicy, tezy kwietniowe • przedstawia rolę postaci: Mikołaja II, Włodzimierza Lenina 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia polityczne i społeczno-gospodarcze przyczyny wybuchu rewolucji w Rosji w 1917 r. • omawia okoliczności przejęcia przez bolszewików władzy w Rosji • opisuje bezpośrednie następstwa rewolucji lutowej i październikowej dla Rosji oraz Europy 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: styczeń 1918 – rozwiązanie Zgromadzenia Konstytucyjnego w Rosji, lipiec 1918 – utworzenie RFSRR • poprawnie posługuje się terminami: eserowcy, kadeci, 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje działalność Rządu Tymczasowego, kierowanego przez Aleksandra Kiereńskiego • wyjaśnia rolę Niemiec we wzmocnieniu ugrupowania bolszewików w Rosji 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia losy rodziny carskiej po przewrocie bolszewickim

				<p>Armia Czerwona, Biali</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia rolę postaci: Aleksandra Kiereńskiego, Iwa Trockiego, Feliksa Dzierżyńskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje reakcję Europy na wydarzenia w Rosji 	
<p>36. Polacy w walce o niepodległość</p>	<ul style="list-style-type: none"> • polskie orientacje polityczne • organizacje niepodległościowe • Legiony Polskie • formacje polskie u boku Rosji • działalność Polskiej Organizacji Wojskowej • wojsko polskie we Francji 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego • poprawnie posługuje się terminami: orientacja prorosyjska, orientacja proaustriacka, Kompania Kadrowa, kryzys przysięgowy • charakteryzuje stosunek państw zaborczych do sprawy utworzenia armii polskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1908 r. – powołanie Związku Walki Czynnej, 1914 r. – utworzenie Legionów Polskich, 1917 r. – powstanie Błękitnej Armii we Francji • opisuje poglądy zwolenników różnych polskich orientacji politycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie rejony walk Legionów Polskich • przedstawia dokonania postaci: Józefa Hallera, Józefa Dowbora-Muśnickiego • omawia cele i działalność ZWC, Związku Strzeleckiego, Towarzystwa „Strzelec”, Polskich Drużyn Strzeleckich, Drużyn Podhalańskich, Drużyn Bartoszewskich, Naczelnego Komitetu Narodowego, POW 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie uznania przez Francję i Wielką Brytanię Komitetu Narodowego Polskiego za reprezentację narodu polskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia wysiłek zbrojny Polaków w odzyskaniu niepodległości
<p>37. Sprawa polska w czasie I wojny światowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • państwa zaborcze a sprawa polska • Akt 5 listopada • sprawa polska w polityce ententy • Polacy na konferencji paryskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: 5 listopada 1916 r. – manifest dwóch cesarzy, 8 stycznia 1918 r. – orędzie prezydenta Thomasa Woodrowa Wilsona, 28 czerwca 1919 r. – traktat wersalski • przedstawia dokonania postaci: I. Paderewskiego, R. Dmowskiego, J. Piłsudskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: Tymczasowa Rada Stanu, Rada Regencyjna, Akt 5 listopada 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje stosunek państw zaborczych do sprawy polskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia stosunek państw ententy do sprawy polskiej • wyjaśnia międzynarodowe uwarunkowania sprawy polskiej • wymienia postanowienia traktatu wersalskiego w sprawie polskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na przełomowe znaczenie dla sprawy polskiej orędzia prezydenta USA Thomasa Woodrowa Wilsona

--	--	--	--	--	--	--